

# EMEK

9 şubat 1970

21

## SOSYALİST MÜCADELENİN ÖZÜ



# 1970 BÜTÇESİ

## SADUN AREN

Toplumların ekonomik, sosyal ve politik gelişmeleriyle birlikte kamu hizmetlerinin, (yani Devletin devlet olmaktan ötürü yapması lâzım gelen görevlerin) kapsamının da genişlediği ve bunun tabii bir sonucu olarak Devlet Bütçesinin ekonomik ve sosyal hayat içindeki öneminin devamlı olarak arttığı bilinen bir gerçektir. Buna dayanarak bazı kimseler bütçenin, kapitalist toplumlarda mevcut düzenin yarattığı adaletsizlikleri düzeltmek için bir vasıta olarak kullanıldığını öne sürerler.

Hemen şunu söylemek isteriz ki, kapitalist düzeni yönetenlerin bu düzenin sonuçlarını önemli ölçüde değiştirmeyi gerçekten isteyecekleri söz konusu olamayacağından başka; böyle bir şeyin, kapitalist düzen esaslı şekilde hırpalanmadan gerçekleştirilmesi de mümkün değildir. Bundan ötürü Bütçe ile yapılabileceğin ve yapılanın azamisi, artık zorunlu hale gelmiş bazı ufak tepek düzeltmelerin ötesine geçemez.

Sosyal bilimlerin bize öğrettiğine göre, aslolan, siyasi iktidara hâkim olan sınıfların, memleketin diğer bütün imkânları gibi, Bütçe imkânlarını da kendi yararlarına kullanmalarıdır. 1970 Bütçesi bu bakımdan iyi bir örnektir. Ancak bu örneği incelemeye geçmeden önce «hâkim sınıfların yararı» kavramı üzerinde kısaca durmak isteriz.

En geniş anlamıyla 'hâkim sınıfların yararı' siyasi iktidarının ve ekonomik sömürülerinin devamını ve pekiştirilmesini sağlamaktır. Bu amaçlara hizmet eden her iş ve eylem hâkim

sınıfların yararınadır. Diğer taraftan hâkim sınıflar, işçi, köylü ve diğer emekçi sınıflarla devamlı alış veriş halindedirler. Düzenin devamı bu emekçi sınıfların çalışmalarını ve işbirliği yapmalarını sağlamaya bağlıdır. Bunun için de emekçi sınıfların maddi olduğu kadar manevî yönlerden de az çok tatmin edilmeleri lâzımdır.

Mesele böyle kavranınca, hâkim sınıfların yararının, sadece bu sınıfların doğrudan doğruya faydalandıkları iş ve eylemlerden ibaret olmadığı, emekçi sınıfların faydalandıkları iş ve eylemlerin de, düzenin devamını sağladıkları için, -son duruşmada- gene hâkim sınıfların yararına olduğu anlaşılır.

Bu temel doğrudan hareket edilerek birbirine zıt iki yanlış yorum yapılmaktadır. Birincisi sömüren sınıflarla sömürülen sınıflar arasındaki karşılıklı menfaat ilişkisinden ötürü, kapitalist düzenin emekçi sınıflar yararına devamlı olarak gelişip işleyebileceği şeklindeki burjuvaca yorumdur. Bunun üzerinde durmayacağız. Diğer kapitalist düzende emekçi sınıfların yararına olan işlerin, son duruşmada, hâkim sınıfların iktidarlarını pekiştirmeye yaradığı için, bunlara karşı çıkılması gerektiğini savunan diyalektikten yoksun yorumdur. Bu yorum için hemen şunu söyleyelim ki, hâkim sınıflardan koparılan tavizler bir yanlarıyla mevcut düzeni pekiştirirlerse de diğer yanlarıyla emekçi sınıfların mücadele güçlerini ve bilinç düzeylerini yükseltirler. Çok bilinen ifadeyle, kapitalist düzen gelişme süreci içinde bir yandan güçlenirken diğer yandan da «mezar kazıcılarını» yani kendisine karşı çıkacak işçi sınıfını güçlendirir.

Aşağıda, 1970 Bütçesinin sınıfsal niteliğini incelerken, geniş değil dar anlamda sınıfsal yararı, yani hâkim sınıflara ve sömürülen sınıflara doğrudan doğruya yapılan hizmetleri esas alacağız.

## BÜTÇENİN HACMI KÜÇÜKTÜR

Burjuva iktisatçılarına göre, bütçeden yapılan harcamalar kamu hizmeti niteliğinde olduğundan ve kamu hizmetlerinden de işçi, köylü ve diğer emekçi sınıflar daha fazla yararlandıklarından ötürü, bütçenin hacminin büyük olması bu sınıfların yararınadır. Şimdi bu faraziye doğru kabul ederek 1970 Bütçesinin hacmini inceleyelim.

1970 Konsolide Devlet Bütçesi (genel bütçe + katma bütçeler) 1969'dan 2.221 milyon lira miktarında ve %8,4 oranında fazladır. İlişik 1 numaralı tablodan anlaşılacağı üzere, bu son 5 yıllık devrede oran olarak en düşük artıştır. Gerçekten diğer yılların artış oranları %12 ile %18 arasında değişmektedir.

Kaldı ki, 1970'deki %8,4 oranındaki artış gerçek değil, görünüşte bir artıştır. Gerçek artışı bulabilmek için kamu hizmeti niteliğinde olmayan işlere ait ödenek artışlarını hesap dışı bırakmak lâzımdır. Bu mahiyetteki ödeneklerin başlıcası çeşitli borç ödemeleridir. Bütçe'de bu ödeneklerdeki artış miktarı 2 numaralı tabloda görüldüğü üzere 928 milyon liradır. Bilindiği gibi borç ödemek bir kamu hizmeti yapmak değildir. Bu sebepten borç ödemelerindeki bu 928 milyon liralık artışı bütçenin toplamından çıkarmak lâzımdır. Bu yapıldığı zaman 1970 bütçesinin artış miktarı 1.293 milyon liraya, oranı da %4,8'e düşer.

Önümüzdeki yılda milli gelirde %7 oranında bir artış plânlandığına göre bütçenin, yani kamu hizmetlerinin nisbi olarak azaltılmış olduğu açıktır. Kaldı ki, yıl içindeki nüfus ve fiyat artışları da göz önüne alınacak olursa, 1970 yılında kamu hizmetlerinde mutlak anlamda da bir azalma olacağı anlaşılır.

Demek ki Bütçenin artışı emekçi sınıflara hizmetin bir ölçüsü ve işareti ise, 1970 yılında böyle bir şey olmayacaktır.



# ÜZERİNE

## HALKA DÖNÜK HİZMETLER ARTMIYOR

Kamu hizmetleri içinde emekçi halk sınıflarının en çok yararlandıkları hizmetler Eğitim ve Sağlık hizmetleridir. Memleketimizin bu her iki konuda da ne kadar geri kalmış olduğu düşünülürse, bütçelerde bu hizmetlere ayrılan ödeneklerin her yıl artan bir oranla artması gerektiği açıktır. Oysa, 3 numaralı tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere, son yıllarda, bu ödeneklerin bütçe içindeki nisbi önemleri, artmayı bir tarafa bırakın tersine azalmışlardır. Gerçekten 1965 te %15 oranında olan Milli Eğitim ödenegi 1970 te %11 ve %4 olan Sağlık ödenegi de %3 e düşmüştür. (1970 bütçesinde Milli Eğitim ödenegi 341 milyon lira artmış, Sağlık ödenegi ise 3,5 milyon lira azalmıştır.)

Buna karşılık, yukarda belirttiğimiz gibi, borç ödemeleri için ayrılan ödenekler artmıştır. Borç ödemelerinden, genel olarak, sermayedar sınıfların ve dış borç ödemelerinden de yabancıların yararlandıkları malumdur.

Ayrıca 1970 bütçesine «kalkınma ve ihracat bankası» adı ile kurulacak bir bankanın sermayesine mahsuben 450 milyon liralık bir ödenek konulmuştur. Bu ödenek, adı geçen banka aracılığıyla, özel sektöre kredi olarak dağıtılacaktır. Oysa, hatırlanacağı üzere, geçen yıl Anayasa Mahkemesi, özel sektöre bütçe ödeneklerinden kredi vermeyi öngören 933 sayılı kanunun başlıca maddelerini iptal etmişti. Aynı maksatla bütçeye konulmuş olan bu 450 milyon liralık ödenegin ve onun kullanılmasını sağlayacak olan «Kalkınma ve İhracat Bankası» kanununun da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi çok muhtemeldir.

## VERGİ ADALETİ DİYE BİRŞEY ZATEN YOKTUR

Bir bütçenin sınıfsal niteliğini or-

taya koymak için yalnız harcamalara (ödeneklere) değil, fakat aynı zamanda bu harcamaların kaynağını teşkil eden gelirlere de bakmak lazımdır.

Burjuva iktisatçıların görüşlerine göre bile, Türkiye'deki vergi sistemi adaletsizdir. Vergi gelirlerinin % 60'ından fazlasını vasıtalı vergiler teşkil etmektedir. Oysa, vasıtalı vergiler, herkesten aynı miktarda alındığı, yani mükellefin gelir seviyesine göre ayarlanmadığı için, adaletsizdir.

Gerçi son zamanlarda lüks sayılan mal ve hizmetlerin daha ağır bir şekilde vergilendirilerek, vasıtalı vergileri de vasıtasız vergiler gibi, mükelleflerin gelir seviyelerine göre ayarlanmanın mümkün olduğunu iddia eden görüşler ortaya çıkmışsa da, biz bunlara fazla bir geçerlik atfetmiyoruz. Kaldı ki, fiiliyatta bu yola gidildiğini, yani lüks malların vergilerinin ağırlaştırıldığını da görmüyoruz.

1970 Bütçesinde, 2.3 milyarlık finansman açığının 600 milyon lirası istikraz ve geri kalan kısmı vasıtalı vergilere yapılacak zamlarla karşılanacaktır. Yani, 1970 Bütçesinde vergi adaletsizliği daha da artırılmış olmaktadır.

Kaldı ki, kapitalist bir toplumda gerçek manasında bir vergi adaletinden bahsetmeğe zaten imkân yoktur. Çünkü böyle bir toplumda sermayedar kimseleri tüketimlerini kısımaya mecbur etmek manasında olarak, vergi lemek mümkün değildir. Bu gibi kimseler vergilerini, tüketimlerini kısarak değil, tasarruflarını ve yatırımlarını kısarak öderler. Hatta, bunu yapmadan evvel, vergilerini yansıtmayı, ya-

ni ürettikleri mal veya hizmetlerin fiyatlarını arttırarak emekçi halk sınıflarına ödetmeyi deneler.

Teorik olarak durum budur. Pratikte ise, işler sermayedar sınıfların daha da lehine cereyan eder. Bir kere, kapitalist bir toplumda, sermayedar sınıfları üzecek kadar ağır vergi kanunları zaten çıkmaz. İkinci olarak, çıkmış olsa bile, uygulamada çeşitli yollarla bunlardan kaçınmanın çarelerini bulurlar.

TABLO 1  
Konsolide Bütçe Ödenegi  
(Milyon lira)

| Yıllar | Ödenek | Artış | Artış % |
|--------|--------|-------|---------|
| 1966   | 17.660 | 2.465 | 16.2    |
| 1967   | 19.786 | 2.129 | 12.0    |
| 1968   | 22.580 | 2.794 | 14.1    |
| 1969   | 26.670 | 4.090 | 18.1    |
| 1970   | 28.891 | 2.221 | 8.4     |

Kaynak : 1970 Bütçe gerekçesi. s. 4.

TABLO 2  
Borç Ödemeleri  
(Milyon lira)

|             | 1969  | 1970  | Artış |
|-------------|-------|-------|-------|
| İç borçlar  | 1.098 | 1.388 | 290   |
| Dış borçlar | 938   | 1.281 | 343   |
| Diğer       | 190   | 485   | 295   |
| Toplam      | 2.226 | 3.154 | 928   |

Kaynak : Maliye Bakanlığı Bütçe Tasarısı 1970

TABLO 4  
Konsolide Bütçe Ödeneklerinin  
Dağılımı  
(Yüzde olarak)

| Yıllar | Carî | Yatırım | Tran. | Top. |
|--------|------|---------|-------|------|
| 1965   | 52   | 27      | 21    | 100  |
| 1966   | 52   | 27      | 21    | 100  |
| 1967   | 51   | 27      | 22    | 100  |
| 1968   | 50   | 27      | 23    | 100  |
| 1969   | 48   | 26      | 26    | 100  |
| 1970   | 45   | 26      | 29    | 100  |

Kaynak : 1970 Bütçe Gerekçesi : s. 10.

TABLO 3  
Genel Bütçe Ödeneklerinin Daireler  
Arasında Dağılımı  
(Yüzde olarak)

| Yıllar | M. Savunma | M. Eğitim | Sağlı | Tarım | Diğer | Toplam |
|--------|------------|-----------|-------|-------|-------|--------|
| 1965   | 20         | 15        | 4     | 4     | 57    | 100    |
| 1966   | 20         | 14        | 3     | 3     | 59    | 100    |
| 1967   | 20         | 14        | 4     | 4     | 58    | 100    |
| 1968   | 18         | 13        | 3     | 3     | 63    | 100    |
| 1969   | 16         | 10        | 3     | 3     | 68    | 100    |
| 1970   | 17         | 11        | 3     | 3     | 66    | 100    |

Kaynak : 1970 Bütçe Gerekçesi. S. 9.



## BEHİCE BORAN

Millet Meclisinde ve Senatoda yapılan son gizli görüşmeler ve bu yazı yazılmadan az önce basında çıkan iki haber yine dikkatleri ikili anlaşmalar üzerine çekti.

Hükümet, devlet sırrı, askeri sır gerekçesiyle Meclislerde görüşmeleri kapalı kapılar ardında, kamuoyuna duyurmadan, yaptırdı. Bir kez, millî bağımsızlık ve egemenlik haklarımıza ilişkin hükümler taşıyan ve yarattıkları fiili durumlar (Nato ve Amerikan üsleri ve radar tesisleri) dolayısıyla Türkiye'yi iradesi ve hatta bilgisi dışında bir savaşa buluşturabilecek nitelikte olan, bunun için de Türkiye için ölümlü kalmı sorunu yaratan böylesine önemli anlaşmaların kamuoyundan gizli tutulması iktidarın «açık rejim» ve «demokrasî» iddialarıyla bağdaşacak bir davranış değildir. Kaldı ki, geçen dönemdeki Meclis tecrübelerine dayanarak, bu kapalı oturumlarda Meclis'lere dahi Amerika'ya tanınan hak ve imtiyazlar konusunda açık seçik bir bilgi verilmiş olduğunu sanmam. Dış İşleri Bakanımız saatlerce konuşup da «sadre gife» önemli bir şey söylememekte bir hayli maharetli bir kimsedir. Bu Meclis görüşmeleri iktidarın bir oyalama taktiğidir. İktidar, ne ikili anlaşmaları, ne de bunların dayandırılacağını söylediği «ana anlaşma» yı Meclislerden geçirmeye yanaşmıyor. Öte yandan ikili anlaşmalar ve bunların bağlandığı Nato andlaşması, Türkiye İçişleri Partisi'nin ve ilerici yazarların yıllardır sürdürdükleri kampanya sonucu halkoyuna mal olmuş ve halkoyu bu konuda hassas bir hale gelmiştir. Bu durumda hükümet, ikili anlaşmaları ve «ana anlaşma» yı hem kamuoyuna ve hatta Meclislere açıklamıyan, hem de kapalı oturumlarda açıklar görün bir taktikle işin içinden sıyrılma baktı.

Askerî sırdır gerekçesiyle neleri içerdikleri açıklanmıyan ikili anlaşmalar, ana bir andlaşmaya dayanan uygulama anlaşmalarıdır, gerekçesiyle de Meclislerin onayından geçirilmiyor. Oysa gerçekte bu anlaşmalar, ana bir andlaşmaya dayanan basit, teknik uygulama anlaşmaları değildir. Her şeyden önce bu anlaşmalar millî bağımsızlık ve egemenlik haklarımıza ilişkin, bu haklarımızı en azından zedeleyen hükümler taşımaktadır. Millî bağımsızlık

ve egemenlikle ilişkin anlaşmaların «uygulama anlaşması» sayılabilmesi, Meclislere getirilmemesi olacak şey değildir (ama ne edersin ki Türkiye'de oluyor). İkincisi, Anayasanın 65. maddesinin 4. fıkrası «Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü anlaşma»nın Meclislerin onayından geçirilmesini amirdir. İkili anlaşmaların ise, gümrük muafiyeti, Amerikan posta servisi, üslerden radyo yayınları yapılması, «vazife başında» suç işleyen Amerikalıların Türk mahkemelerince yargılanamaması gibi Türk kanunlarını değiştiren hükümler taşıdığı ve uygulamalara yol açtığı bilinmektedir. Üçüncüsü, yine Anayasanın aynı maddesi hükümleri gereğince devlet maliyesine yükümlenmeler getiren anlaşmaların da Meclis'lerden geçirilmesi zorunludur. Amerikan ve Nato üsleri için gerekli alanların Türk devletince bedelsiz ve kirasız temin edildiği, hatta bu maksatla istisnalar yapıldığı bilinen gerçeklerdir. Bu da elbet devlet maliyesine bir yükür.

Kaldı ki, bu ikili anlaşmalar ve bunların bağlandığı Nato andlaşması uygulaması sonucu, Türk silâh kuvvetlerinin tümüne yakın büyük bir kısmının Nato komutanlığı emrine bağlanması - isterse bu bağlanış, iktidarın iddia ettiği gibi sadece seferî durumlara inhisar etsin - Anayasaya aykırıdır. Anayasanın 110. maddesinde Türk silâh kuvvetlerinin başkomutanlığı, Türk Genel Kurmay Başkanlığındadır. Bu hüküm ışığında, silâh kuvvetlerimizin değil tümüne yakın kısmının, küçük bir kısmının bile Genel Kurmay Başkanlığından başka bir komutanlığın emrine bağlanması Anayasanın açık ihlâlidir. Ayrıca, barış zamanında dahi ülke içinde askeri birliklerin konusunu ve bir yerden bir yere hareketini İzmir'deki Nato karargahının bildiği, hatta ondan habersiz bu gibi hareketlerin yapılamadığı defalarca söylenmiş, yazılmıştır.

Bütün bu nedenlerle ikili anlaşmalar «uygulama anlaşmaları» sayılamıyacakları gibi hukuk tekniği bakımından da bu nitelikte değildirler. Uygulama anlaşmaları esas andlaşmada tanınan hak ve imtiyazlardan başka hak ve imtiyazlar tanıyamazlar. İkili anlaşmaların «uygulama anlaşmaları» olarak dayandırılmak istenildiği temel andlaşma hükmü, Nato andlaşmasının 3. maddesidir. Bu madde ise, «Taraflar, kendi hususî vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımlarda bulunmak suretiyle, münferiden ve mütehamian, devamlı ve fiili olarak hareket edip bir silâhî tecavüze karşı münferit ve müşterek mukavemet kudretlerini idame ve tezyit eyleyeceklerdir», yollu çok genel ve yuvarlak sözlü bir hüküm getirmektedir. Bu çeşit bir maddeye dayanarak elbette ki millî bağımsızlığımıza, egemenlik haklarımıza, Anayasa hükümlerine aykırı hükümler ve uygulamalar getiren ikili anlaşmalar söz konusu Nato andlaşmasının 3. maddesinin «uygulama anlaşmaları» gibi ka-

bul olunamaz Kaldı ki, gümrüklerden muafiyet, özel posta servisi, radyo yayınları, Türk mahkemelerinin yargılamasından muafık gibi hususların, tarafların «müşterek mukavemet kudretlerini idame ve tezyit» eylemeleriyle uzaktan yakından ne ilgisi var?

Yine aynı maddeye dayanılarak, üslerin «ortak savunma tesisleri» oldukları ileri sürülüyor. «Ortak savunma» dan söz edebilmek için üslerin Türk - Amerikan ortak komutanlığına bağlı olması, Türk komutanlığının da eşit yetkilere sahip olması, üslerin ortak yönetilmesi ve işletilmesi gerekir. Böyle bir durum yoktur. Bu olmadıkça, üslerin kapladığı toprakların ve üzerlerindeki bina ve tesislerin mülkiyetinin bizde oluşu, bizden izin alınmadıkça değiştirilemeyeceği ve genişletilemeyeceği, uçak ve silâh sayısının ve tipinin ve uçakların inip kalkışının bize bildirilmesi gibi hususlar üslerin «ortak savunma» tesisleri olduğunu isbat etmez. Tersine, bize önceden haber verme veya bizden izin alma gibi hususlar, üslerin ortak komutanlık altında ortak yönetilmediğini, ortak işletilmediğini gösteren delillerdir. Son Mürted üssü olayı da üslerin ne denli Amerikan kontrolünde olduğunu bütün acılığı ile ortaya koydu. Uçakların teknik bakım hizmetlerini görmek için üslerin iç kısmına girmelerine müsaade olunan Türk subayların kimlik ve sair belgelerini Amerikan çavuşu kontrol ediyor ve ancak çavuşun silâhî kontrolü altında vazife yapabiliyorlar ve uçağın çevresindeki emniyet çizgisini iki Türk görevli aynı zamanda geçmediler diye Amerikalı çavuş namusunu göğüslerine dayayıp kollarını havaya kaldırtarak saatlerce öyle beklettiliyor. Sonra da aynı günlerde AP iktidarı üslerin ortak savunma tesisleri olduğunu, bizim kontrolümüzde bulunduğunu savunabiliyor :

İkili anlaşmalarla üsler «extra - territorial» (memleket - dışı) imtiyazlara sahip alanlar haline gelmiştir. Üslerdeki Türk komutanlıkları ve askerleri sadece üslerin dış güvenliğinin sağlamak üzere orada, bulunurlar. Uçakların ve nükleer başlıklı silâhların bulunduğu ve üssü üs yapan asıl iç kısımlar tüm Amerikalıların yönetim ve denetimindedir. Bu durumda üsler ve onlara bu «memleket - dışı» statüyü veren ikili anlaşmalar sadece Anayasaya değil, Türk ceza kanunu hükümlerine aykırıdır. Ceza kanunun 125. maddesi şöyle der : «Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hâkimiyeti altına koymaya veya devletin hâkimiyeti altına koymaya veya devletin istiklâlini tenkis veya birliğini bozmaya veya devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya mâtufl bir fiili işliyen kimse ölümlü cezasıyla cezalandırılır.»

1967 yılının Ocak ayı başlarında bir gensoru dolayısıyla ikili anlaşmalar görüşülürken CHP sözcüsü Sayın Nihat Erim



# ANLAŞMALAR MESELESİ

«Bu ikili anlaşmalar devletler hukukuna uygun mudur, değil midir? Yapıldıkları zaman oportün müydü, değil miydi? Bunları bilmiyoruz, tesbit edemiyoruz», yolu konuşmuştu. Ondan bir süre önce de sayın İnönü «ikili anlaşmalar diğer devletler arası anlaşmalar gibidir. Değişen şartlara göre değişirler» buyurmuşlardı. Oysa yukarıdan beri sıraladıklarımızdan görüldüğü üzere ikili anlaşmalar, diğer devletler arası anlaşmalar gibi alışagelmış türden anlaşmalar değildir ve devletler hukukuna aykırılığı da meydandadır. Bir süper devlete diğer bir devletin bağımsızlığını ve egemenlik haklarını kısıtlayıcı yetkiler tanıyan anlaşmalar normal devletlerarası anlaşmalarla bir tutulamaz. Nihat Erkin'in ikili anlaşmaları muhtevalarını ve niteliklerini bilmezlikten gelişi de en azından tuhaftır. 1950'den önce CHP iktidarında Amerika ile bağ anlaşma yapılmıştı, 1960-65 arasında da (yani Millî Birlik Komitesi ve CHP koalisyon hükümetleri sırasında) 20 anlaşma imzalanmıştı. Hiç değilse kendi partisinin iktidarda olduğu zamanlarda imzalanmış anlaşmaların ne hükümler taşıdığını bilmesi gerekirdi. Biz, metinleri yayınlanmış olan 1950 öncesi beş anlaşma ile 5 Mart 1959 anlaşmasından bunların devletlerarası hukuka aykırı olduğunu görebiliyoruz. Örneğin, devletlerarası hukuka uygun bir anlaşma akit taraflardan birinin iç hukukuna dayandırılmaz, iç hukuka atıf yapılamaz. Oysa metinleri bilinen 1947 ve 1959 anlaşmalarında Amerikan hukukuna açık seçik atıf vardır. 1947 Askerî Yardım Anlaşmasının birinci maddesinde «Amerika Cumhurbaşkan Kongre Kanuna ve bunun tadilat ve ek kanunlarına göre yardım yapacaktır», deniyor. Yani Amerikanın iç hukukuna, hatta imza tarihinde mevcut olmayan, ileride Kongrenin geçireceği kanunlara göre yardım kabul edilip karşılığında bir takım taahhütlere, hayriyet kırcı, iç işlerimize ilişkin taahhütlere giriliyor. Sonra o mahut 4. maddede, 1964 Kıbrıs buhranında Johnson'un küstah mektubunda bize hatırlattığı madde : Amerikanın verdiği silahları onun izni olmadan başka maksatlarla kullanamayacağımızı hükme bağlayan madde!

1959 anlaşması ise büsbütün korkunçtur. Onda da, Amerikan Kongresince kabul edilmiş olan ve adına Eisenhower doktrini denilen doktrine atıf vardır ve buna dayanarak Amerika, Türk hükümeti talep ettiği takdirde, Türkiye'nin içişlerine silahlı müdahalede bulunabilecektir. Amerikaya Türkiye'nin içişlerine silahlı müdahale hakkı tanıyan bu 1959 anlaşması, Nato andlaşmasının 4. maddesi hükmüyle birleşince büsbütün korkunç bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bu maddenin metni şöyledir : «İçlerinden her hangi birinin mülkü tamamiyetinin, siyasi istiklâlinin veya güvenliğinin, Taraflardan biri fikrine, tehdit altında bulunması halinde, Taraflar birbiriyle istişare edecektir.» Yani artık, Türk hükümetinin talebi de söz

konusu değildir. Amerika kendi fikrine Türkiye'yi tehdit altında görürse (örneğin sosyalist hareket güçlenir, sosyalist iktidar ufukta görünürse) Türkiye ile «istişare» edecektir ve böyle bir «istişare» de elbette 1959 anlaşması söz konusu olacaktır.

Devletler hukuku bakımından ikinci önemli bir nokta ikili anlaşmalarda gerçekten bir «müttekaliliyet», karşılıklı eşit haklar ve yükümler durumu yoktur. Teorik olarak var gibi görünür, ama «gönderen devlet», «kabul eden» devlet deyimleriyle tanımlanan taraflardan «gönderen» hep Amerika «kabul eden» de hep Türkiye olduğu için, haklar imtiyazlar Amerikaya, yükümler Türkiye'ye'dir. Ve gerçek şartlarda ve güç oranlarında öyle bir eşitsizlik vardır ki, Dış İşleri Bakanı her ne kadar Kararlar oy birliği ile almıyor. Türkiye rızası dışında bir savaşa sürüklenemez» dese de gerçekte Amerika hakim durumdadır, son söz onda ve nükleer silahların düşmesi onun elindedir. Kaldı ki, anlaşmalarda tam eşitlik, üslerin kullanılması konusunda tam kontrol hükümleri yer alsa dahi, bir buhran zamanında, Amerikanın kendi çıkarları ve politikası bakımından «hayatî» sayacağı bir durumda, üsleri dilediği gibi kullanmasını (diyelim Orta Doğu'da ki bir savaşa veya savaş hazırlığına müdahale için) engelleyebilecek fiili müeyyide yoktur. Aynı şekilde, Türkiye'ye ilişkin buhranlı ve tehlikeli bir durumda da Amerika'yı mutlaka yardıma zorlayacak fiili bir müeyyide yoktur. Çünkü Amerika'nın Türkiye'de üsleri, uçakları, nükleer başlıklı silahları ve sair tesisleri vardır. Ama Türkiye'nin Amerika da benzeri üsleri ve tesisleri yoktur. Amerika fiili durum yaratabilir, Türkiye yaratamaz. Yukarıda belirttiğimiz her iki durumda da Türkiye ancak andlaşma ve anlaşma hükümlerine dayanarak itirazda bulunabilir. Buhranın şiddetlendiği, savaş durumunun belirdiği hallerde ise daha önce yapılmış yardım ve ittifak anlaşmalarının bir kenara itiliverdiği geçmişte çok görülmüştür. Amerikanın elinde andlaşma ve anlaşmaların yanı sıra fiili güç, üsler, uçaklar, silahlar ve tesisler vardır. Dünyanın bir başka bölgesinde, Türkiye'yi ilgilendirmeyen bir ihtilâftan dolayı bir üçüncü dünya savaşı patlak verecek olsa, Türkiye, içinde bulunduğu bu andlaşma, anlaşma, üs ve haber alma tesisleri dolayısıyla mutlaka o savaşın içine sürüklenecektir.

Nato'nun Türkiye'yi muhtemel taarruza karşı otomatik ve kesin olarak korumadığı, bu nitelikte taahhütler içermediği biliniyordu (çok yazmış, söylemiştik bunu). Meşhur 5. maddesi, bir üye ülkeye saldırdığı hallerde diğerlerinin «özumlu» göreceği harekete hemen tevessül» etmesini öngörür. Saldırganı karşı derhal silahlı yardım ve ortak savunma söz konusu değildir. Nato'nun esas savunma hatının Türkiye'nin Güney'inden geçtiği, savaşın ilk aşamasında Türkiye'nin «stratejik çekilme» bölgesi olabileceği konusu

da çok tartışıldı. Ama doğrusu, geçen hafta Hürriyet gazetesinde Alman Stern dergisinden alınarak yayınlanan haber yine de çok şaşırtıcı idi. Bu habere göre, Amerika, savaş ters gittiği, ve Avrupa ve Orta Doğu'daki memleketleri terk etmek zorunda kaldığı takdirde sözü geçen memleketlerdeki belirli hedefleri (düşman eline geçmesin diye) kendisi atom silahlarıyla tahrip edeceğini ve bu yerlerin istisna şimdiden hazırlandığını, ama diğer Nato üyelerinin haberi yokmuş. Bizler burada Nato andlaşması hukuken ve Nato stratejisi fiilen Türkiye'yi korur mu korumaz mı diye tartışıp dururken, yenilgi veya geri çekilme halinde bir de bizzat Amerika tarafından atom silahlarıyla tahribe uğrama ihtimali varmış da habertimiz yokmuş. Nato'ya bel bağlayanların bir kez daha kulakları çınlasın.

Ve nihayet Ahmet Topaloğlu'nun Senato'da Nato'nun «esnek stratejisi» tartışılırken söyledikleri arasında bir nokta da çok düşündürücü. (Nato'nun esnek stratejiyi kabul edişinden bu yana iki yıldan biraz fazla bir zaman geçti. CHP'nin ve diğer politikacıların şimdi bunu gündün konusu yapmaları da bir tuhaf ya, geçelim). Millî Savunma Bakanı Topaloğlu Nato'nun merkez cephesindeki memleketlerle kanatlarındaki memleketler arasında «strateji bakımından değil, fakat savunma kuvvetlerinin tezekküllü tarzı bakımından bazı farklar» bulunduğunu belirttikten sonra Güney - Doğu kanadındaki Türkiye'nin durumunu şöyle belirtiyor : «Bir savaş halinde, Türkiye ile birlikte dövülecek müttefiklerimizin daha barışta Türkiye'de askeri muharip kuvvetleri mevcut değildir. İşte merkez ve Türk kesimi arasındaki fark buradadır... Ancak şunu da söyleyeyim, Nato müttefiklerimiz, merkez cephesine benzeyen bir durum, bir ölçüde Türkiye'de yaratmayı öngören tekliflerden kaçınmışlardır.»

Bu sözlerin anlamı açıktır. Türkiye'de de — Örneğin Batı Almanya'da olduğu gibi — Amerikan, İngiliz v.b. askeri birliklerinin bulundurulması teklif edilmiş bize. Ve Millî Savunma Bakanı âdeta minnet ifade eden bir şekilde, bu yönde «tekliflerden kaçınmışlardır.» diyor. Üslerin, tesislerin, asker - sivil otuz bin Amerikalının yurdumuzdan çekip gitmesini ister, bunun mücadelesini verirken, birde bağımıza Amerikanın ve öbür Nato üyesi devletlerin Türkiye'de askeri birlikler bulundurulması belası mı çıkacaktır? Bu teklifler karşısında hükümet ne cevap verdi, veya verecektir? 1965 seçimlerinden sonraki ilk yıllarda Meclis'te Dış İşleri Bakanı ve AP sözcükleri hep «ikili anlaşmaları biz yapmadık, bir tekinin altında bizim imzamız yok» derlerdi. Acaba şimdi de aynı şeyi söyleyebilirler mi? Onlar tarafından yeni teklifler var da bizim taraftan yeni talepler yok mu? Ve yeni ikili anlaşmalar olduğu sözleri kulağımıza çanmıyor değil.



# GERİ BIRAKILMIŞ SERMAYENİN

**SEDAT ÖZKOL**

Son yıllara kadar Marksist bilim adamlarının büyük bir çoğunluğu da, tıpkı burjuva bilim adamları gibi, Asya, Afrika ve Latin Amerikadaki toplumların sosyal ve ekonomik geriliklerinin temel nedenlerini bu toplumların iç etkenlerinde arıyorlar, kapitalist dünya düzeninden soyutladıkları geri bırakılmış ülkeleri feodal, yarı feodal, kapitalist öncesi tanımlar altında açıklamaya çalışıyorlardı. Oysa, özellikle günümüzün en güçlü Marksistlerinden Paul A. Baran ve Andre Gunder Frank'ın da ayrıntılı bir şekilde ortaya koydukları gibi, (\*) geriliğin temel nedeni asırlardan beri sürdürülen eski ve yeni emperyalist sömürdür. Diğer bir deyişle gerilik ve ileri gitmişlik aynı sürecin, aynı diyalektik ilişkinin iki ayrı görünüşünden başka bir şey değildir. Dolayısıyla Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın emperyalist sömürüyle geri bırakılmış toplumları, tıpkı Kuzey Amerikadaki, Avrupadaki, Avustralya ve Yeni Zelanda'daki ileri kapitalist toplumlar gibi, kapitalist dünya düzeninin kaçınılmaz ve gerekli bir keskinini oluşturlar.

Emperyalizmle işbirlikçi sermayenin boyunduruğundaki geri bırakılmış ülkelerin en önemli özelliği; temel sanayilerini kuramamış olmalarına ve de üretim güçlerinin gelişimi bakımından ilkel bir düzeyde bulunmalarına rağmen, ileri kapitalist ülkelerin yozlaşma süreçleri içerisinde beliren yapısal ekonomik değişimlere tamamen açık olmalarıdır. Örneğin, tüm geri bırakılmış ülkelerde emperyalizmle bütünleşmiş sermaye, tıpkı ileri kapitalist ülkelerdeki sermaye gibi, tekelci bir sermayedir. Büyük şehirlerde, «metropoller» de bir kaç büyük firmada yoğunlaşan, merkezileşen bu tekelci sermaye, ilk defa Frank'ın ortaya koyduğu bir merkez - gezegen ilişkisi içerisinde, ilk olarak çevresindeki bölgeyi sömürür ve çevrede oluşan toplam artı - değer büyük bir bölümüne el koyar. Ayrıca metropollere bağlı ikinci, üçüncü derecede merkezler, şehirler, kasabalar aracılığıyla bu merkez - gezegen sömürü ilişkisi toplumun en uzak, görünüşte en tecrit edilmiş bölgelerine kadar ulaşılır, böylelikle dış sömürünün, emperyalizmin belirlediği özellikler topluma maledir, toplumun sosyal - ekonomik yapısı temelde emperyalist sömürüye cevap verecek biçime sokulur.

Geçmişte Avrupa ve günümüzde de Amerikan emperyalizmi tarafından sömürülerek geri bırakılan Türkiye'de de, emperyalizmle bütünleşerek topluma egemen olan işbirlikçi sermaye İstanbul, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerde, metro-

pollerde belirli sayıdaki kuruluşta yoğunlaşmış, biriken tekelci bir sermayedir. İşbirlikçi sermayenin tekelci yapısı en belirgin bir şekilde sanayide ve özellikle imalat sanayinde ortaya çıkmaktadır. Tablo I bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

**TABLO I**

**TÜRKİYEDE İMALAT SANAYİNDEKİ BÜYÜK VE KÜÇÜK ÖZEL İŞYERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI  
(1963 YILI)**

| İşyeri        | Sayı          | %            | Satın Alınan<br>Mal ve<br>Hizmetler |              | Satılan Mal ve<br>Hizmetler |              |
|---------------|---------------|--------------|-------------------------------------|--------------|-----------------------------|--------------|
|               |               |              | (1.000 TL.)                         | %            | (1.000 TL.)                 | %            |
| Büyük         | 2774          | 1.7          | 7.824.926                           | 62.3         | 10.963.147                  | 66.4         |
| Küçük         | 157759        | 98.3         | 4.752.183                           | 37.7         | 6.344.911                   | 33.6         |
| <b>Toplam</b> | <b>160533</b> | <b>100.0</b> | <b>12.577.109</b>                   | <b>100.0</b> | <b>17.308.058</b>           | <b>100.0</b> |

(Kaynak : Türkiye İstatistik Yılı 1968, s. 205)

Tablo I, imalat sanayinde genellikle 10 kişiden fazla işçinin çalıştığı büyük işyerlerinin toplam işyerlerinin sadece % 1.7 sini oluşturduğunu göstermektedir. Bu na karşılık büyük işyerleri 1963 yılında mal ve hizmetlerin % 62.3 ünü satın almışlar % 66.4 ünü de satmışlardır. Oysa toplam işyerlerinin % 98.7 sini oluşturan küçük işyerlerinin satın alınan mal ve

hizmetlerle satılan mal ve hizmetler içerisindeki payları sırasıyla sadece % 37.7 ve % 33.6 dır. Büyük sanayi işyerleri mal ve hizmetle bakımından olduğu kadar, açığırılan işçiler, bu işçilere ödenen toplam ücretler bakımından da imalat sanayinde çok egemen bir durumdadırlar. Bu konudaki sayısal bilgi Tablo II de verilmiştir.

**TABLO II**

**TÜRKİYEDE İMALAT SANAYİNDEKİ BÜYÜK VE KÜÇÜK ÖZEL İŞYERLERİNDE ÇALIŞANLARIN  
DURUMU (1963 YILI)**

| İşyeri        | Sayı          | %            | Bir Yılda Ödenen |              | Ücretle<br>Çalışanların |              |
|---------------|---------------|--------------|------------------|--------------|-------------------------|--------------|
|               |               |              | Sayı             | %            | Ücret ve maaşlar        | %            |
| Büyük         | 2774          | 1.7          | 164.582          | 55.5         | 1.041.848               | 75.4         |
| Küçük         | 157759        | 98.3         | 131.736          | 44.5         | 341.423                 | 24.6         |
| <b>Toplam</b> | <b>160533</b> | <b>100.0</b> | <b>296.318</b>   | <b>100.0</b> | <b>1.383.271</b>        | <b>100.0</b> |

(Kaynak : Türkiye İstatistik Yılı 1968, s. 205)

Tablo II, büyük işyerlerinde çalışanların imalat sanayinde çalışanların % 55.5 ini oluşturduğunu ve ücretlerin % 75.4 ünü aldıklarını göstermektedir. Dolayısıyla imalat sanayindeki toplam işyerlerinin sadece % 1.7 sini oluşturan büyük işyerleri hem üretim ve hem de istihdam kapasite-

teleri bakımından imalat sanayine tamamen egemen durumdadırlar.

Sermayenin tekelci yapısı kendisini sadece kuruluş şirketlerinde değil, belki de daha güçlü bir şekilde, kurulan yeni şirketlerde de göstermektedir. Tablo III bu hususu aydınlatmaktadır.

**TABLO III**

**İMALAT SANAYİNDE YENİ KURULAN ŞİRKETLER**

| Şirket Şekli  | Sayı        | %             | 1961 YILI<br>DEĞER |               | Sayı        | %             | 1965 YILI<br>DEĞER |               |
|---------------|-------------|---------------|--------------------|---------------|-------------|---------------|--------------------|---------------|
|               |             |               | 1000 TL.           | %             |             |               | 1000 TL.           | %             |
| Anonim        | 36          | 1.96          | 51320              | 15.23         | 82          | 4.51          | 394248             | 64.80         |
| Lânitet       | 125         | 6.80          | 122449             | 36.30         | 207         | 11.41         | 75280              | 12.40         |
| Kooperatif    | 150         | 8.16          | 825                | 0.25          | 307         | 16.92         | 18850              | 0.30          |
| Komandit      | 137         | 7.46          | 22915              | 6.80          | 149         | 8.20          | 22888              | 3.76          |
| Kollektif     | 1391        | 75.62         | 139497             | 41.42         | 1070        | 58.96         | 113799             | 18.74         |
| <b>TOPLAM</b> | <b>1839</b> | <b>100.00</b> | <b>337006</b>      | <b>100.00</b> | <b>1815</b> | <b>100.00</b> | <b>108065</b>      | <b>100.00</b> |

Kaynak : Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl, 1968 - 1972, S. 365



# ÜLKELERDE TEKELCİ YAPISI

Tablo III te 1965 yılında imalat sanayinde kurulan yeni şirketlerin % 4.51 ini Anonim şirketlerin, % 11.42 sini Limitet şirketlerin oluşturduğunu görüyoruz. Buna karşılık kurulan şirketlerin toplam değerinin % 65 kadari Anonim ve % 12 kadari Limitet şirketlerde toplanmaktadır. Böylece anonim ve limitet şirketler bir arada alınacak olursa, toplam şirketlerin sadece % 16 sını oluşturan bu şirketlerin toplam değerinin yaklaşık olarak % 80 ine ulaşmaktadır. Buna karşılık toplam şirket sayısının % 84 ünü oluşturan diğer şirketlerin toplam değer içindeki payları sadece % 20 kadardır. Burada da sermayenin çok belirgin bir şekilde tekeli bir yapıya sahip olduğunu görüyoruz.

Araştırmamızın başında geri bırakılmış ülkelerin bir merkez gezegen ilişkisi içerisinde emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından sömürüldüklerini ileri sürmüş ve bu sömürü ilişkisinin belirli merkezler, belirli metropoller tarafından

yürütüldüğüne konulduğunu, uygulandığı belirtmiştik. Az gelişmiş, gelişmekte olan, geri kalmış bir ülke değil geri bırakılmış bir ülke olan Türkiye'de bu ilişkinin düğümü ve beyni İstanbul'dadır. 1960 yılında Türkiye'deki toplam sanayi üretiminin değeri 7.159 milyar TL ve İstanbul'daki sanayi üretiminin değeri ise 4.234 milyar TL idi. Diğer bir deyişle Türkiye'nin toplam sanayi üretiminin % 60 ı İstanbul'da yapılmaktaydı. Ülkenin geri kalan kısmına göre böylece çok güçlü bir durumda bulunan İstanbul'da sanayi sermayesi çok açık bir şekilde tekeli sermayedir. İstanbul'da üretilen ya da monte edilen sanayi ürünleri Türkiye'nin diğer bölgelerinde monopol fiyatlarla satılmakta, emperyalizmle bütünleşmiş tekeli sermaye böylece bir yandan Anadolu'daki tüketiciyi diğer yandan da İstanbul sanayi proleteryasını sömürmektedir. Tablo IV te İstanbul sanayinin tekeli yapısı açık bir şekilde ortaya konulmaktadır.

TABLE IV

## İSTANBULDAKİ ÖZEL SANAYİ YERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

İşyerlerinde  
Çalışanların

| Sayı             | İşyerleri Sayısı | %            | Sabit Sermaye Yatırımları TL | %            |
|------------------|------------------|--------------|------------------------------|--------------|
| 4 — 10           | 597              | 39.4         | 21 843 367                   | 1.5          |
| 11 — 50          | 611              | 40.2         | 207 603 704                  | 14.4         |
| 51 — 100         | 156              | 10.2         | 180 932 703                  | 12.6         |
| 101 — daha fazla | 155              | 10.2         | 1 028 625 965                | 71.5         |
| <b>TOPLAM</b>    | <b>1519</b>      | <b>100.0</b> | <b>1 439 035 737</b>         | <b>100.0</b> |

(Kaynak : İstanbul Sanayi Potansiyeli, S. 18, İstanbul Sanayi Odası Neşriyatı 9 - 1964)

Tablo III, İstanbul'da 100 kişiden daha fazla işçi çalıştıran özel sanayi kuruluşlarının, toplam kuruluşların % 10.2 sini oluşturduklarını ortaya koymaktadır. Buna karşılık bu kuruluşlar toplam sabit sermaye yatırımlarının % 71.5 ini yapmışlardır. 50 kişinin üzerinde işçi çalıştıran sanayi kuruluşlarının toplam sabit sermaye yatırımları içerisindeki payları ise yaklaşık olarak % 85 e varmaktadır. Diğer bir deyişle İstanbul'daki sanayi kuruluşlarının % 20 si sabit sermaye yatırımlarının % 85 ini yapmış bulunurken, geriye kalan %

80 i sadece % 15 oranında bir sabit sermaye yatırımı yapmış bulunmaktadır. Görüldüğü gibi İstanbul sanayine egemen olan sermaye tekeli bir sermayedir.

Aynı şekilde tamamen özel teşebbüs elindeki kağıt, kauçuk, kimya ve madeni eşya sanayilerini inceleyecek olursak, 10 kişiden fazla işçi çalıştıran ve büyük sanayi kuruluşu olarak tanımlanan işyerlerinin toplam üretim içindeki paylarının çok yüksek olduğunu görürüz. Tablo V te bu konuda bilgi verilmektedir.

TABLE V

## İSTANBULDA BELİRLİ SANAYİ DALLARINDA BÜYÜK VE KÜÇÜK ÖZEL SANAYİ KURULUŞLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

| İş Kolu     | Üretim Dağılımı (%) |              | Kapatıldığı İş Yeri Alanı (m <sup>2</sup> ) |              |
|-------------|---------------------|--------------|---------------------------------------------|--------------|
|             | Büyük Sanayi        | Küçük Sanayi | Büyük Sanayi                                | Küçük Sanayi |
| Kâğıt       | 80.6                | 19.4         | 46 584                                      | 5565         |
| Kauçuk      | 98.7                | 1.3          | 126 252                                     | 2360         |
| Kimya       | 72.9                | 27.1         | 534 802                                     | 12214        |
| Madeni Eşya | 69.1                | 30.9         | 55 353                                      | 4120         |

(Kaynak : İstanbul Sanayi Potansiyeli, S. 17, İstanbul Odası Neşriyatı 9 - 1964)

Tablo V te görüldüğü gibi, örneğin kauçuk Sanayinde üretimin % 98.7 si büyük sanayi kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Aynı şekilde büyük sanayi kuruluşlarında işyeri başına ortalama 5900 m<sup>2</sup> lik bir alan düşerken, bu değer küçük sanayi kuruluşlarında sadece 194 m<sup>2</sup> dir.

Görüldüğü gibi ister üretim, ister yatırım, isterse istihdam kapasiteleri bakımından inceleyelim, Türkiye'de emperyalizmle bütünleşmiş sermayenin ve bu arada sanayi alanındaki sermayenin tekeli bir sermaye olduğu ortadadır. Bu bakımdan şimdiye kadar verilen bilgilerin ışığı altında varılacak zorunlu sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz.

1. Emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından sömürülerek üretim güçlerinin gelişimi sürekli olarak engellenen, yavaşlatılan Türkiye az gelişmiş, gelişmekte olan, geri kalmış bir ülke değil geri bırakılmış bir ülkedir.

2. Geri bırakılmış Türkiye, Asya, Afrika ve Latin Amerikadaki sömürülen diğer toplumlar gibi, dünya kapitalist düzeninin bir parçasını oluşturur.

3. Üretim güçlerinin gelişim düzeyinin ilkeliliğine rağmen, Türkiye'de egemen olan ilişki kapitalist öncesi ilişkiler değil, emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından belirlenen, uygulanan kapitalist ilişkilerdir.

4. Bu ilişkiler içerisinde, bütün geri bırakılmış ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de kapitalizm bir zamanki dinamik ve olumlu yönleriyle değil, en yozlaşmış şekliyle belirir, en yozlaşmış özellikleriyle işlem görür. Bu bakımdan geri bırakılmış ülkelerdeki sermaye çok belirgin bir şekilde tekeli bir yapıya sahiptir.

(\*) Bak : Paul A. Baran : The Political Economy of Growth.

Andre Gunder Frank : «The Development of underdevelopment» ve «Capitalism and underdevelopment in latin America».



# SOSYALİST MÜ

● Yeni yıl, kavram kargaşalığına yeni unsurlar kattı ve pratik yürün-gesine bir türlü oturamayan kısır tartışmaları yoğunlaştırdı. Kuşku verici bö-lünme eğilimleri; «ilkelerde birlik», «eylemde birlik», «solda birlik» slogan-larıyla aynı anda ve aynı yerlerde ortaya çıktı. Sol, «emperyalizm» den «sosyalist devrim»e kadar her kavramda, en küçük bir sorumluluk duygusu duymadan yaratılan kargaşalığın meyvalarını toplamaya başladı : Klik sa-yısı hızla artıyor ve işçilerin, köylülerin gittikçe yoğunlaşan kavgalarına rağmen sol, bakarkörlüğünü sürdürüyor.

Bize kalırsa, kargaşalığın en önemlisi, «sosyalist mücadele, kavramın-da yaratılmıştır. Bilimsel yöntemin bütün kurallarını hiçe sayarak ortaya atı-lan bir teze göre; yarı-sömürge ve yarı-feodal ülkelerde sosyalist mücade-le yapılamaz; önce sosyalist mücadelenin yapılabilmesi için gerekli şartlar hazırlanmalıdır, bu şartlar bir «millî demokraside» vardır ve millî demokra-siyi kurma mücadelesi yerine doğrudan sosyalist mücadeleye girişmek, oportünizmdir, emperyalizm ajanlığıdır, v.s.

Bu tezin ilk kısmı «ısıtma»dır - ki fazla ısıtıldığı için ekşiyip dip tutmuş-tur - son kısmı da ünlü «yaratıcı gücün»(1) yarattığı cevherlerdendir!

Aşağıdaki yazı, sosyalist mücadelenin özü ve unsurları açısından bu kısırıştırıcı tezin sakatlığını ve tehlikelerini ortaya koymaya hasredilmiş-tir. ●

## M. KUTLAY

### I

#### SOSYALİST MÜCADELE NEDİR?

Sosyalist mücadele, kısaca, sosyalist iktidarın kurulması için harcanan çabala-rın tümüdür. Tamam, hareket - devrim - iktidar üçlüsündeki öncülük sorunu tüm olarak almakta; parlamenter kavgadan kırsal gerilla eylemlerine kadar her tür-lü hareketi kapsamaktadır.

Sosyalist mücadelenin yürütülmesi için gerekli koşulların ilki, sosyalist örgü-tün kurulabilme imkânıdır. Sosyalist ör-gütün kurulabilmesi ise, işçi sınıfının mev-cudiyetine ve belli bir kısmının öncülük görevini üstlenecek bilinç düzeyine eriş-miş olmasına bağlıdır.

O halde, işçi sınıfının mevcudiyeti na-sıl anlaşılacaktır? Bu konuda belli ölçüt-ler koymak mümkündür :

#### İŞÇİ SINIFI VAR MI, YOK MU?

1) İşçi sınıfının sayısal gücü : Sayısal güç, iki türlü ölçüldür. Mutlak miktar ve işçi sınıfının toplam nüfusa oranı. Oran ne kadar düşük olursa olsun, mutlak mik-tar belli bir örgütlenmeyi gerçekleştirmek için gerekli sayı bakımından önem taşır. İşçi sınıfının nüfusa oranı ise, hangi eko-

nomik kesimde olursa olsun, ücret geliri ile yaşayan kişilerin toplam sayısının top-lam nüfusa bölünmesiyle hesaplanır. Ge-nel olarak hesaplanan oranın önemi açıktır: İşçi sınıfı örgütünün yayılma ve ge-lişme şansı bu orana büyük ölçüde bağlıdır ve giriştiği genel hareketlerde duru-ma hâkim olma ihtimalini belirleyen en önemli etkenlerden biri bu oransal önem-dir. Kaldı ki, bir ülkede kapitalist üretim ilişkilerinin yerleşip yerleşmediğini an-la-maya çalışırken kullanılmak ölçülerden biri de bu orandır.

ii) İşçi sınıfının dağılımı : Tarım ke-siminde ve sanayi kesiminde işçi sınıfının oransal büyüklükleri de ayrı bir gösterge sayılabilir. Sanayi kesimindeki oranın yüksekliği, özellikle örgütlenme olanakla-rı ve şehir hareketlerinin başarı şansı ba-kımından yol gösterici olabilir. Tarım ke-siminde ücretli emeğin oranı, bu kesimin siyasal örgütlenmesi ve kırsal bölgedeki ittifakların köprübaşlarının kurulması açıs-ından önem taşır.

Öte yandan, yer itibarıyla yoğunlaş-ma eğilimi de sosyalist mücadele açısın-dan belirleyici bir rol oynar. Büyük mer-kezlerde toplu halde bulunmanın sağla-dığı başlıca yararlar şunlardır : Örgütün işçilere ulaşmasının kolaylaşması, toplu propaganda ve etkileyici gösteriler dü-zenleme olanaklarının genişlemesi..

Geri kalmış kapitalizmin egemen ol-duğu ülkelerde sosyalist mücadelenin te-mel öznesi olan işçi sınıfı örgütünü mey-

dana getirecek potansiyelin varolup olma-dığı hakkında aşağıdaki rakamlar yolgö-sterici olabilir :

«1962 de Afrika'da 15 milyon (kita-nın bütün nüfusunun % 6-7 si kadar) iş-çi vardı. Aynı tarihte, Asya'daki kol işçi-lerinin 100 milyon olduğu tahmin edil-mekteydi. Bugün Üçüncü Dünya, Rus Devrimi sırasında Orta Asya'nın bulun-duğundan daha iyi bir durumdadır. 1917 de, burada işçi sınıfı toplam nüfusun % 0.35 inden daha az bir miktarı temsil edi-yordu.» (2)

#### PARTİ ve AYDINLAR

Sosyalist mücadelenin temel aracı, siyasal iktidara yönelmiş işçi sınıfı parti-sidir. Partinin işçi sınıfı partisi niteliğini kazanabilmesi için işçi sınıfı ideolojisinin partinin eylemlerine yol gösterici olma-sı, işçi sınıfının öncü çekirdeğinin partide fiilen görevli bulunması zorunludur. Ama burjuvazi, işçi sınıfının bilinçlenip siyasal anlamda örgütlenmesini önlemek için elin-den geleni yapacaktır. Bu durumda, işçi sınıfının sendikal isteklerden öteye geç-mesi, siyasal iktidara yönelmesi için çare nedir?

Sosyalist mücadelelerin tarihi incelen-diğinde örgütün ilk dönemde işçi sınıfı-na «dışardan» bilinç götürececek bir aydın kadro tarafından kotarıldığı görülür. Bun-da sakat hiçbir yan yoktur ve bu yüzden örgütün işçi sınıfının öz örgütü olmasına hâlel gelmez.

Ancak bu ilk dönemin en büyük teh-likesi, öncü kadronun henüz gerçekten iş-çi sınıfı ideolojisinin emrettiği biçimde bir öncü haline gelememiş, yani devrim teorisiinden nasibini alamamış bulunması-dır. Böylesi bir kadronun öncülüğünde yü-rütülen hareketler, ya burjuvazinin tıflek-lerindeki bütün kurşunların işçi sınıfı üze-rine boşalmasıyla ya da işçi sınıfının bü-tün devrimci potansiyelinin «tabulaştırıl-mış cepheler» içinde eritilip yok edilme-siyle sonuçlanır.

Ama, «dışardan gelecek bilinç» ten vazgeçilemez. «Bütün ülkelerin tarihi gös-terir ki, işçi sınıfı sadece kendi çabasıyla ancak sendikacılık bilincini geliştirebilir... Oysa sosyalizmin teorisi, mülk sahibi sınıfların eğitim görmüş temsilcileri tara-fından, aydınlar tarafından geliştirilmiş felsefe, tarih ve iktisat teorilerinden do-ğup gelişmiştir.» (3) Venezuela'da gerilla hareketinin başlangıcı sırasında savaşıla-rın % 80 - 90 ının kentten gelmiş üniver-site öğrencilerinden oluşması (4), aydın-ların ilk dönemde, sadece teorik bilinç verme görevini değil, fakat eylemde ön-cülüğü de yüklenebileceklerini görmekte-dir.



# CADELENİN ÖZÜ

## TEMEL ÖRGÜTÜN TEMELİ

Örgütlenme ve mücadele sürecinin ikinci döneminde parti temelinin dönüştürülmesi, işçi sınıfının öncü çekirdeğinin partiye önemli ölçüde egemen olması zorunludur. Bu dönüştürme başarısız olursa, emperyalizme ve yerli egemen güçlere karşı sağlıklı bir mücadelenin yürütülmesi olanaksızdır. Bu mücadele başarılmış görünse bile, emperyalizmin tezgahtarlığı tuzaklara düşme olasılığı yüksek olacaktır. Gana'da olan, bundan başka birşey değildir. Nkrumah'ın yönetimindeki Gana Halk Konvansiyonu Partisi «toplumun üzerinde yülzen ve içinde devrimci aydınlarla bazı kentlileri taşıyan bir kayık» olmaktan öte geçmemiştir. (5) Geçmediği için de Gana tuttuğu yoldan tersyüz etmiştir.

Temel örgütte, aydınlarla işçilerin her iki dönemde de birlikte bulunmalarının gerekliliği ortadadır. O halde, böyle bir partide, «işçilerle aydınlar arasında... her türlü fark kesin olarak silinmelidir.» (6) Parti, güçlü bir biçimde, örgütlü ve disiplinli, yapısı çoğunlukla işçi asıllı fakat sosyalizmi iyice sindirmiş insanlar tarafından yönetilen bir parti olmak zorundadır. (7)

## DISİPLİN ve BİRLİK

Disiplini sağlayan nedir? İlk olarak işçi sınıfı öncüsünün bilinci, devrim yolundaki özverisi, kendine hâkimiyeti, feragat duygusu, yığılması; ikinci olarak, bütün işçi sınıfı ile emekçi yığınlarıyla bağlar kurmak; üçüncü olarak da, siyasal strateji ve taktiklerinin büyük yığınlar tarafından benimsenerek kabul edilmesidir. (8)

Partide çeşitli görüşlerin varlığı halinde «mücadele için birliğin» başlıca ilkelere ise şöyle formüle edilebilir :

i) Birleşmenin ön şartı, sağlam ve belirli sınırların çizilmesidir.

ii) Pratik hedefler konusunda uzlaşılabilir, fakat bilimsel sosyalizmin ilkeleri üzerinde pazarlık yapılamaz ve teorik ödünler verilemez. (9)

iii) Her görüş, partinin yığınlar önündeki itibarını korumak ve onu edeleyecek hareketlerden kaçınmak zorundadır.

Sonuç olarak, anlamlı bir sosyalist mücadelenin ilk şartının «siyasal iktidara yönelmiş bir işçi sınıfı partisinin varlığı» olduğu ve bu partinin kuruluş ve işleyişinde bazı ilkelere kesinlikle uyulması gerektiği söylenebilir.

## II

### BÜTÜN BİR SÖMÜRÜ MEKANİZMASINA KARŞI

Bugün sosyalist mücadele, gerek tekelci kapitalist ülkelerde, gerekse geri kalmış kapitalist üretim biçiminin ege-

men olduğu ülkelerde, her türlü sömürme-ye karşı çıkmaktır. Kabileci baskıdan feodal sömürmeye, ırk ayrımdan emperyalist baskıya, aracı ve tefeci soygunundan kapitalizmin getirdiği yalınkat belalara kadar bütün bir sömürme mekanizmasına karşı mücadele, «sosyalist mücadele» sözünde sembolleşir.

İlk bakışta birbiriyle çağdaş bile sayılamayan bu sömürme çarklarına karşı mücadele, neden tek bir süreç halinde yürür? Bunun başlıca sebebi, emperyalizmin himmetiyle dünyada çok ilginç sosyo-ekonomik yapıların yaratılması ya da sürdürülmesidir.

### FARKLI CEPHELER

Kapitalizm, bugünkü gelişme düzeyine ulaşmadan önce, sömürgelerde ve dış kapitalizmin sızmaya başladığı ülkelerde «ikili» bir yapı oluştu. Dış kapitalizm, bir üretim biçimi olarak doğrudan köye girmedi, bağlarını önce şehirlerle kurdu. Ulaşım ve haberleşme şartlarının kötülüğü ve merkezi iktidarın zayıflığı, farklı üretim tarzlarının belirli bir süre birlikte yaşamasına imkân verdi. Kaldı ki, bu süre içinde, kapitalizmin bu geleneksel yapıya sızması için itici bir etken de yoktu. Bu bölgelerde sınıf çatışmaları açığa çıkmamıştı ve şehirler bu bölgelerin yarattığı nispeten düşük artıdeğer ile yetinebiliyorlardı. Devrim açısından mesele, sömürülen kitleleri egemen sınıflara karşı harekete geçirmek olduğuna göre, devrimciler, bu bölge insanların elle tutulur gözle görülür meselelerini ortaya koymak zorundaydılar. O dönemde, anti-kapitalist mücadele, bu insanlar için anlaşılabilir bir kategori olabiliyordu. O halde, feodal sömürü ve/veya kölecilik baskılara karşı bilinçlendirme, devrimcilerin başlıca çabası teşkil edecekti. Yani o dönemin koşulları, birden fazla cepheyi gerektiriyordu.

Bugün, tekelci kapitalizmin ve ona bağlı olarak geri kalmış kapitalizmin ulaştıkları gelişme düzeyi, kapitalist üretimin ilişkilerinin asgari temeli üzerinde ve kapitalizmin kurallarına göre bir bütünleşmeyi zorunlu kılıyor ve bu bütünleşmenin koşullarını sağlıyor. Bütünleşme, iki kademede de görülüyor : Tekelci kapitalizm ile geri kalmış kapitalizm arasında ve geri kalmış kapitalizmin yapısını teşkil eden unsurlar arasında.

Gelişen ulaşım, haberleşme ve merkezi iktidar otoritesi, bütünleşmenin meydana gelmesi için imkânlar yaratıyor. Tek bir üretim biçiminin, kapitalizmin, ülkeye egemen olmasını sağlıyor. Böylece, geleneksel bölgelerdeki sorunlar, «düzenin» ortak sorunlarıyla aynılaşıyor da, birleşiyor.

Demek ki, üretim ilişkileri bakımından bugün, mücadelenin temel yönünden farklı bir «antifeodal cephe» teşkil etmek anlamsızdır.

### KALINTILAR SORUNU

Farklı cepheleşme eğilimini besleyen ikinci unsur, «üst-yapıdaki kapitalizm öncesi kalıntılar» sorunudur. Genellikle, üstyapı kalıntıları ile kastedilen, daha sonraki dönemde egemen olan üretim biçimi içinde varlığını sürdüren, fakat doğum tarihi itibarıyla daha önceki bir üretim biçiminin malı olan, belli hukuki, siyasal, ideolojik, vs. kurumlardır.

Bir üretim biçimi, kendisinden öncekini yıkıp onun yerini aldığı zaman, eski üretim biçiminin ürünü olan bazı üstyapı kurumlarının yaşamaya devam etmesi doğaldır. Bu kurumların yıkılma vâdesi gecikmiştir. Üretim biçimi, iç dinamiği ile değil de, dışsal bir etki ile yıkıldığı zaman kalıntı kurumların alanı ve gücü daha da fazla olabilir. Ama bunlar, genellikle yeni üretim biçimi tarafından benimsenirler. Zaten, kalan kurumlar, yeni biçimin zorunlu bir tahribatı ile karşılaşmadıkları için kalmışlardır, yani, yeni üretim biçimi ile uyuma kabiliyetleri vardır. Bu kalıntılar, artık yeni üretim biçiminin malıdır.

«Dünyada saf kapitalizm yoktur, olmaz da.. Her zaman karşılaştığımız, feodalizmle, yobazlıkla ya da daha başka bir şeyle karışmış olan bir kapitalizmdir.» (10)

Öte yandan, bir görüş, yasalarda bazı kısıtlayıcı hükümler bulunduğu takdirde ve egemen sınıfların sola karşı davranışlarının «demokratik» sayılamayacağı yerlerde, sosyalist mücadele yapılmasının mümkün olmadığını savunmaktadır. Gene temel yanığı, leninist katkının rafa kaldırılmasından doğmaktadır. «Herhangi bir devrimci yığın eylemi dönemi bir yana... her politik durumda, en özgür burjuva ülkelerinin hükümetleri bile, kanuni örgütleri dağıtma, onların mallarına el koyma, liderlerini tutuklama ve buna benzer 'pratik sonuçlarla' tehdit etme davranışlarında bulunurlar.» (11) Fakat nasıl Fransa'da sol yayımcı François Maspero «Tricontinental»ı satınca hapse atılıyor diye «bu ülkede sosyalist mücadele yapılamaz» yolu fetvalar düzülüyorsa ve nasıl Guatemala'da 28 tane devrimci, hükümet kuvvetleri tarafından günün birinde evlerinden toplanıp sorgusuz sualsiz öldürülüyor ve herbirinin cesedi ayrı bir yere atılıyor diye kahraman Cesar Montes kuvvetleri yaptıkları mücadelenin sosyalist mücadele olduğunu söylemekten çekinmiyorlarsa (12), geri kalmış kapitalizmin hukuku da sosyalizme karşı hükümler taşıyor diye

Sayfayı çeviriniz



sosyalist mücadeleden vazgeçilemez. Önemli olan ölçü, sosyalist mücadeleyi yürütebilecek nitelikte bir örgütün kurulabilme imkânıdır.

#### NEDEN TEK BİR MÜCADELE?

Farklı cepheler, farklı safhalar komündaki tartışma, devrimcileri dünya çapında uzun süre meşgul etmiş, ama tartışmalar artık durubunştur. Geri kalmış kapitalizme karşı çok boyutlu fakat bütün «antileri» içeren bir sosyalist mücadele üzerinde belli bir «anlamaya» varılmasını başlıca nedenleri şunlardır :

i) Farklı cepheler teşkil için en önemli sebep olan «öteki milli sınıfların cephelerden birine katılması» sağlanamamakta, bu sınıfların bir kısmı, aşağıdaki bölümde göreceğimiz gibi, karşıdevrim cephesinde yer almaktadırlar.

ii) Emperyalizmin «dışardan ve tanıyla topuyla» gelişmesine dayanan «alt antiemperyalist cephe» teorisi, emperyalizmin «içerideki beslemeli» yoluyla ve parası puluyla» gelmeye başlamasıyla, çökmüştür.

iii) Kapitalizmin öncesi kalıtlar, geri kalmış kapitalizmin gittikçe daha fazla tekelci kapitalizmin önerdiği dünya çapında «işbölümüne» göre belirlenen sosyoekonomik yapıdaki değişikliklerle birlikte ortadan kalkmaya başlamıştır.

iv) «Antiemperyalist - antifeodal» sloganlar taktik avantajlarını da yitirmişler, sandığı kadar ahmak olmayan yerli burjuvazi ve emperyalizm, antiemperyalist - antifeodal mücadelenin önartının antikapitalist öze bağlı olduğunu farketmişler, tedbirleri ona göre almaktadırlar.

Brezilyalı bir devrimci bilim adamı, Küba devriminden sonra emperyalizmin Latin Amerika'da yeni bir sürprizle karşılaşmamak için tedbirlerini aldığını, «millî burjuvazilerin de gittikçe çıkarlarını emperyalizmle daha fazla birleştirmekte gördüklerini belirtmekte, bu yüzden devrimin sosyalist karakterinin baştan itibaren belirlenmesi gerektiğini söylemektedir. «Latin Amerika devrimi, daha başından itibaren, «millî burjuvazi ve emperyalizmle bir çatışmaya girecektir. Bu şartlarda mücadele çok daha güç olacak, doğrudan ve belirli bir sınıf çatışması yer alacak ve bu yüzden parti öncekinden daha vazgeçilmez hale gelecektir... Bugün herhangi bir Latin Amerika devrimi bir önart olarak sosyalist devriliğe sahip olmalı, bu yüzden de mutlaka sosyalist özellikte olmalıdır.» (13)

Ve Douglas Bravo, Venezuelalı devrimci hareketinin hedefinin işçileri ve köylüleri iktidara getirmek olduğunu açıkça söylemektedir; çünkü, «sosyalizm» sözü daha önce Afrika'da kazandığı ünü, şimdi de Latin Amerika'da kazanmaya başlamıştır. Afrika'da siyasal bağımsızlığın yaygınlaşmasıyla birlikte, «sosyalizm» sözü ile bağlamadan lâfınızı dinletemediğiniz bir dönem başlamıştır ve sosyalizm, Afrika halkları için tek alternatif olarak görülmüştür. Afrika «sosyalizmi» elbette, sosyalizmin gerçek anlamıyla uygulanması olmamıştır. Ama önemli olan, sosyalizmin, Afrika halklarının bilincinde tek kurtuluş yolu olarak yer etmiş bulunmasıdır. Öyle ki, Afrikalı, sosyalizmsiz bağun-

sızlıgın bir işe yaramadığını bile açıkça görmüştür.

Millî kurtuluş hareketi konusunda uzmanlaşan Romano Ledda, bugünkü millî kurtuluş hareketlerinin sosyalist mücadeleden ayrılmayacağını, bunun başlıca nedeninin ise :

— gerçek bir siyasî bağımsızlığa ulaşma,

— geriliğin yasalarını tersine çevirme,

— emperyalist mekanizmayı kırma ve

— burjuvaziye karşı mücadele arasındaki bağların gittikçe derinleşmesi olduğunu söylemektedir. Bu yüzden, devrimin sosyalist karakteri daha baştan itibaren belirlenmek zorundadır. (14)

### III

#### İTTİFAK NE DEĞİLDİR?

Yukarıda gördüğümüz gibi, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi, günümüzde, sosyalist mücadele içinde birleştirilmiş durumdadır. Ve devrimci ittifaklar da, ittifaka katılanların «kısa vâdeli amaçlar» kadar «uzun vâdeli amaçlar» hakkında da açık - seçik bilgi sahibi olmasıyla yapılmaktadır. Açık - seçik yapılan bir ittifak ise, ittifakin öncüsü işçi sınıfının çevresinde toplanmak zorunda olan sınıf ve tabakaların ittifakıdır.

İttifak, bir başka olay olan «bireysel katılma» ile karıştırılmamalıdır. İşçi sınıfı dışında bir bireyin - aydının, köylünün, burjuvazinin - işçi sınıfı ideolojisinin bilimsel doğruluğunu ve tarihsel kaçınılmazlığını görüp işçi sınıfı saflarına katılması ayrı bir şeydir; bir sınıf ya da tabakanın kendi ideolojisinden vazgeçmeksizin, fakat sınıf çıkarlarıyla belli ölçüde uyduğu için, işçi sınıfının öncülüğünde yürütülen mücadelede işçi sınıfının yanında savaşması ayrı bir şeydir.

#### KÖYLÜ SAVAŞI VE «KÖYLÜ DEVRİMİ»

Sosyalist mücadelede işçi sınıfının başlıca müttefikli yoksul köylülerdir. Yoksul köylü kapsamına, topraksız ve az topraklı köylüler girer. Aile işletmesini aşan, yani işçi çalıştırmayı zorunlu kılan büyüklükteki üretim birimlerinin sahipleri, bu «başlıca müttefik» kapsamı içinde değildir. Yoksul köylülerle yapılan ittifak, sosyalist devrimden sonra da sürer ve bu ittifak yüzünden işçi sınıfı iktidarına hâle gelmez; iktidar işçi sınıfı demokrasisidir ve bu demokrasi yoksul köylüler için de demokrasi'dir.

Bir görüşe göre, geri kalmış kapitalizm «yarı - sömürge ve yarı - feodal» özellikler taşıdığına göre, bu üretim biçiminin egemen olduğu ülkelerde işçi sınıfının önderliğinde bir köylü devrimi olan millî demokratik devrim yapılmalıdır. Bu «köylü» sözü, topraksız ve az topraklı köylülerden başka köylüleri de kapsamaktadır. Yani, hem emek pazarı hem de meta pazarı içinde bulunan, birinci pazarda tarım işçisinin işgücünü satınalarak onu sömüren, ikinci pazarda ise ticaret burjuvazisi ve aracılar tarafından «kazıklanan» başka köylülerin de yapacağı bir devrimdir köylü devrimi.

Devrimler tarihi, bir köylü devrimini henüz bize göstermemiştir. Bütün devrim-

ler, öncülüğü elinde tutan sınıfın devrimi olarak adlandırıldığına göre, bir «köylü devrimi» görmek bundan sonra da mümkün olmayacaktır.

Hiçkinse, özellikle Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki köylülerin rolünü küçümseyemez. Engels'in «Almanya'da Köylü Savaşı»nda belirttiği gibi köylüler büyük bir güçtür; fakat bu güç ancak burjuvazinin ya da işçi sınıfının elinde dile gelmektedir. Rus köylülerinin toprak sahibi olabilmeleri ancak 1917 devrimi ile başarılmıştır. Ancak işçi sınıfının örgütü öncülüğünde yapılan bir devrimle köylülerin toprak sahibi olmaları ve böylece farklı bir gelecek sağlayabilmeleri mümkündür. «Bu durum köylülerin, kurulu marksist örgütlerin önderliği altında ve geniş ölçüde öteki sınıf güçlerinin yönettiği devrimci mücadeleye katıldıkları Yugoslavya, Bulgaristan, Vietnam, Kore, Çin ve Küba gibi ülkelerde de aynıdır.» (15)

Bir mücadelede savaşan, ölen temel gücün köylüler olması da, mücadelenin niteliğini değiştirmez. Köylü savaşı, köylü devrimi demek değildir. İşçi sınıfı «kağıttan kaplanlara» karşı elbette tek başına çıkmayacaktır. Gıap'ın, yarı değil tam sömürge olan Vietnam için söylediklerini dikkatle okuyalım :

«... nüfusun çoğunluğunu köylülerin meydana getirdiği bizim gibi geri bir sömürge, halk savaşı, özünde, işçi sınıfının önderliğinde bir köylü savaşıdır.» (16) «Köylü savaşı», «köylü devrimi» değil!

#### «MİLLÎ» BURJUVAZİ BİR MÜTTEFİK Mİ?

İttifaklar konusunda burjuvazinin de özel bir yeri vardır ve zaten yakın zamana kadar asil irtına bu noktada koparılmıştır. Bir iddia şudur:

«Yarı - sömürge ve yarı - feodal» bir ülkede sosyalist mücadele yapılamamasının nedenlerinden birisi, «millî burjuvazinin mücadeleye kazanılmasının gerekliliğidir. Eğer sosyalist bir düzen istendiği açık açık söylenmezse, millî burjuvazi, emperyalizme, onun yerli işbirlikçilerine ve feodal kalıtlara karşı işçi sınıfının önderliğinde yapılacak köylü devriminden yana olur, hiç olmazsa yan tutmaz.

«Millî burjuvazi, bu iddia sahiplerinin sandığı gibi çıkmamıştır. Üstelik, bu «millî burjuvazinin harekete en küçük bir sempati duymaksızın karşı cephede saf tutması, sosyalistlerin «sekte» davranmalarından doğmamıştır, tersine bağımsızlık mücadelesinin verildiği her ülkede «millî burjuvaziye belli bir yakınlık gösterilmiştir. Hepimiz biliyoruz ki, Çin kurtuluş savaşı, en büyük darbeleri «millî burjuvaziden yemiştir.

«Millî burjuvazi, çıkarlarını sandığından daha iyi hesaplamaktadır. İşçi sınıfı ve onun örgütünün öncülüğünde yürütülen hareketin, sosyalist mücadeleden, başka bir şey olmadığını, bu «millî burjuvaziler, bazı «devrimcilerden» daha iyi anlayabilmişlerdir.

«Filipin demokrasisi» nin vatanında verilen mücadeleye karşı «millî burjuvazinin aldığı tavır Pomeroy şöyle anlatıyor :

«Amerikan emperyalizminin saldırısına sadece sosyalistlerin yönettiği devrimci hareket şiddetle karşı koydu ve yeni



sömürgeci rejim Amerikânın desteklemesiyle 1946 Ağustos'unda harekete karşı silâhlı bastırma politikasına giriştiğinde millî burjuvazi, küçük protesto belirtileriyle, fiharet «peki» dedi ve yanında yer aldı. Huk adıyla adlandırılan devrimci gerilla hareketi, baskıya rağmen güçlenip 1950 lerde genişleyince, kitlelerden korkan millî burjuvazi, daha da ileri giderek, millî kurtuluş güçlerine karşı Amerikan emperyalizmi ve gerici toprak ağaları ile ittifaka girdi.» (17)

#### İTTİFAK YAPMAMAK MÜMKÜN MÜ?

O halde ne yapılacaktır? Sosyalist mücadele süreci içinde, işçi sınıfı, hiçbir sınıfın durumunu gözönüne almaksızın «ben kendi kavgamı yürütür, kendi devrimimi yaparım, kimsenin yardımına ihtiyacım yok» mu diyecektir? Ve bu dediğini yapacak güçte midir? Bunlar, aslında saçma sorulardır. İşçi sınıfı, tekelci kapitalist ülkelerde bile böyle davranamaz.

Şimdiyedek hiçbir devrim, tek bir sınıfın mücadelesi ile yapılmamıştır. Buna karşılık, her mücadelede daima bir öncü sınıf ya da tabaka bulunmuştur ve her devrimde belli bir sınıfın iktidarı kurulmuştur — iktidar birden fazla sınıf tarafından paylaşılsa bile. (18)

Peki, sosyalist mücadelenin yürütülmesinde kurulacak ittifakların uyması gereken başlıca ilkeler neler olacaktır? Bu ilkeler, sosyalist öğretisi ve sosyalist mücadele deneyimlerinden çıkartılmak zorundadır.

#### İTTİFAK İLKELERİ

1. Bütün muhalefet katlarının mücadeleye ve partiye ellerinden gelen yardımı filen yapmalarını sağlamak üzere işçi partisinin yönetimi altında geniş bir siyasi mücadelenin örgütlenmesi görevini, işçi partisi üstlenmelidir. (19)

2. İttifaklar, «somut hedeflerde birlikte davranma»nın ötesinde işçi sınıfını bağlayıcı hükümler getirmemelidir, yani, işçi sınıflar arası genel işbirliğine dökmemelidir. «Sınıflar arası işbirliği fikri, oportünizmin temel özelliğidir.» (20)

Tavizler, sadece işçi sınıfına yakınlaşan unsurlara ve bunlara ancak yaklaşıkları ölçüde ve yaklaşıkları anda verilmesi ve bir yandan da burjuvaziye yaklaşanlara karşı mücadele sürdürülmesidir. (21)

3. «Cephe» tarzı örgütlenmelere gitme zorunluluğu varsa dikkatli davranılmalıdır; Mısır ve Cezayir tipi hilkat garibelerinin doğması önceden engellenmelidir. Birleşik Arap Cumhuriyeti'nde sınıf çatışmalarının yoğun olmadığı bağımsızlığın ilk günlerinde, «millî» burjuvazi, Millî Birlik'e karşı oldukça yakın davranmıştır. Fakat 1961 Eylülünde aynı güçler Suriye'de sola kayan hükümeti devirmeyi ve Suriye'yi Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden ayırmayı başarmışlardır. Nâsır'ın da itiraf ettiği gibi, bunun başlıca nedeni «gerici güçlerin - ki Nâsır bunların arasında 'millî' burjuvaziyi de saymaktadır - Millî Birlik'e katılmalarına izin verilmiş olmasıdır». «Mısır devriminin» önderleri, bugün hâlâ, köylülerin, işçilerin, askerlerin yanında «sömürücü olmayan millî kapitalistleri» de Sosyalist Birlik'i teşkil eden

unsurlar arasında saymaktadırlar. «Sömürücü olmayan millî kapitalizm» sözü anayasada kullanılmakta ve millî burjuvazi anlamına gelmektedir. (22)

Cezayir'deki «cephe» de, dışarıya karşı «kahrolsun emperyalizm ve siyonizm» derken, içeride, işçilerin seçtiği işçi sendikası önderlerini görevlerinden uzaklaştırıp yerlerine kendi adamlarını getirmekte, «Révolution et Travail» adlı işçi gazetesini yasaklamakta, demokratik hakların Üçüncü Dünya halkları için bir lüks olduğunu iddia ederek öğrenci örgütlerine karşı tedbirler almaktadır. Cezayir Millî Kurtuluş Cephesi'nin genel sekreteri Kaid Ahmed'in Oran'ın güneyinde 30.000 dönüm den fazla toprağı vardır ve bu zat «iyi» zengin adamların partiye girmesinden yanadır. (23)

#### DARILTIR MIYIZ?

4. İttifaklar, sosyalist bilinçlendirmeyi kesinlikle engellememeli ve işçi sınıfı, ittifaklara, sınırlayıcı bir etken olarak bakmamalıdır. «Biz katıldığımız zaman burjuvazi devrimden yüz çevirir, gördüğünden kısmen bile olsa, bir an bile olsa esinlendiğimiz zaman, devrimde öncülüğü burjuva sınıflara tanımış oluruz. Burjuvazi devrimden yüz çevirir korkusuyla ihmli davranmamızı özlediğimiz proletaryayı tüm olarak burjuvazinin vesayetine teslim etmiş oluruz. (24)

İşçi sınıfının yaptığı anlaşma ve uzlaşmalarda asıl mesele, işçi sınıfının genel olarak bilimini, devrimci ruhunu, mücadele etme ve yenme yeteneğini düşürecek değil, yükseltecek biçimde uygulamaktır. (25)

İşçi sınıfı örgütü tam bir propaganda, bilinçlendirme ve siyasi eylem özgürlüğünü korumak zorundadır. İşçi sınıfı partisi bu konuda — «darılma» konusunda — tek bir sözünü bile esirgemeksizin ve en küçük bir ihtiyatı bile gerekli saymadan, eylem özgürlüğünü korumalıdır. (26)

Dördüncü ilkenin önemi, aşağıdaki gerçeklerin ışığında daha fazla artacaktır :

#### BURJUVAZİNİN TEŞVİKLERİ

«Burjuvazi,... bir yandan proletaryanın ve 'halkın' devrim için yararlı olduklarını, devrim için akacak kanın onların kanı olduğunu,... ama öte yandan eğer... kesin zaferi sağlarsa, proletarya ile devrimci köylülerin kendisi için büyük bir tehlike olacağını, sınıf sevgisiyle pek güzel anlamaktadır. Onun için proletaryayı devrimde 'mütevazı' bir rol ile yetinmeye, kenarda durmaya, daha pratik daha gerçekçi olmaya ve taktikini, 'yeter ki, burjuvazi devrimden yüz çevirmesin' ilkesi üzerine dayandırmaya teşvik etmektedir». (27)

Bu teşvik, elbette sadece dışsal biçimde yapılmayacaktır. Burjuvazi, belli çıkarlar karşılığında, işçi sınıfının mücadelesini bölmeye, yıkıma etmeye, antikapitalist özünü boğaltmaya yarayacak sendikacı ya da «devrimcileri» her zaman bulabilir. Bu görevler, işçi sınıfı mücadelesini ekonomik mücadele düzeyinde tutmaktan, sosyalist önderlerin yazalarını tahrif

ederek çevirmeye kadar, kaba ya da incelmis yüzlerce şekilde yerine getirilebilir. Sözgelimi MDD ci Şahin Alpay, Türkiye'de işçi sınıfının mücadelesi için gerekli nesnel koşulların olmadığını söylerken ya da Lenin'in bir makalesindeki altı çizilerek okunacak iki cümleyi üç tane nokta koyma zahmetine bile katlanmaksızın yok ederek, bu görevi yerine getirmektedir. Şahin Alpay'ın çevirisinde ortadan kaldırdığı - ve böylece Lenin'in yanlısını düzelttiği - iki cümle şunlardır :

«Bu iktidarı devirerek, hemen ardından sermayenin hakimiyetine, burjuvazinin hakimiyetine karşı mücadele etmeğe hazırlanmak lazımdır. Bunun için, tamamiyle sosyalist, yani inkılâpçı bir doktrini derhal yaymak, ve köy burjuvazisine karşı ve bütün Rus burjuvazisine karşı girişilecek mücadele için ziraat emekçilerini birleştirmek, kaynaştırmak ve teşkilatlandırmak ister.» (28)

#### EMPERYALİZMİN YENİ SEVGİLİSİ : «MİLLÎ» BURJUVAZİ

Emperyalizm, eskisinden farklı olarak, millî bağımsızlığı iki şart altında kabul etmeye yanaşmaktadır :

- i) Ağır sanayi kurulmayacaktır.
- ii) Devrim, sosyalist sloganlardan ve anti-kapitalist özünden arıtılacaktır.

Ve emperyalizmin, «millî» burjuvazinin bulunmadığı bazı Afrika ülkelerinde, «millî» burjuvazi yaratma kampanyasına girişmiş olmasının nedeni de budur. (29)

Yabancı tekelci, şu ya da bu şekilde millî hareketlere katılmış ve dolayısıyla devrimin düşman gücüyle bakmadığı tüccarlar, bürokratlar, aydınlar arasından kendi çıkarlarına hizmet edecek olanları her zaman bulmaktadır. (30)

Senegal'da «millî burjuvazi» diye adlandırılan grup, işbirlikçi bürokrat burjuvaziden kendisini ayrı tutmaya hiç de meraklı değildir. (31) Emperyalizm, aynı desteği bu sınıftan da sağlayabilmektedir.

#### SOSYALİST MÜCADELE ZORUNLUDUR

Sosyalist mücadelenin özü, parti ve ittifaklar konusunda toplamdır. Hiçbir sınıf iktidara tek başına gelmez. İşçi sınıfı, sosyalist mücadelesini yürütürken elbette bazı sınıf ittifakları kuracaktır. İttifaklar da önemli olan, işçi sınıfının devrimci gücünü kısırlaştırmamak, yani daha fare doğurtmamaktır.

Sosyalist mücadele, özellikle egemen sınıfların dünya çapında bütünleşme eğilimleri dolayısıyla, tekelci kapitalist ülkelerde olduğu kadar, geri ülkelerde de verilebilir; ve verilmesi zorundadır.

- (1) «Yaratıcı güç» Mihri Belli'nin kendilerinde bulunduğunu vehmettiği bir güçtür. Fazla bilgi için bk. *İlkelerde Birlik Şartıdır*, Aydınlık, Ocak 1970.
- (2) Henri Alleg, *Perspectives of the National Liberation Movements*, Marxism Today, (September 1969), s. 264.
- (3) V. I. Lenin, *Ne Yapmalı?*, çev. M. Kabaglı, Sol Yayınları, Ankara, 1968, s. 40-41.

Sayfa çeviriniz



# TÜRKİYE'DE

## ATILA SÖNMEZ

Kenan Bulutoğlu'nun «Türkiye'de Yabancı Sermaye» kitabı, Türkiye'nin iktisadi koşullarını bilmek isteyenlerin, eskiden beri hissettikleri bir boşluğu doldurmaktadır. (1) Gerçekte bu kitap, konu ile ilgili kimselerin bildiklerine fazla bir yeni unsur eklememektedir. Fakat şimdiye kadar bu konuda bilinenler, Baran Tuncer'in Doçentlik tezi gibi, Mehmet Selik'in Türkiye'de yabancı özel sermaye ile ilgili çalışması gibi, ele geçirilmesi güç, sanki küçük bir uzmanlar grubu için yayınlanmış kitaplar ve birçok makalelerde kapanmış kalmıştı. Kenan Bulutoğlu'nun, önemli katkısı, bütün bu bilgileri bir araya getirmek, tutarlı ve kolay okunur bir dille büyük okuyucu kütlesine sunmasıdır. Herhalde «100 Soruda» serisinin amacı da budur.

Kitabın tümü, yani dokuz bölümü de Türkiye'nin yabancı sermaye ile ilişkilerini anlamak için okunmalıdır. Ayrıca, Üçüncü Bölümden Altıncı Bölüme kadar, dört bölüm özellikle Osmanlı ve Türkiye açısından, tarihi bir şekilde yabancı sermaye meselesine bakmaktadır. Diğer Bölümler, meselenin anlaşılması için bilinmesi gereken kavramları vermekte ve meseleyi Dünya ölçeğine yerleştirmektedir.

Böyle bir yaklaşımın verebileceği karşılaştırma ve ilginç sonuç çıkarma olanakları meydandadır. K. Bulutoğlu bunu bir ölçüde yapmaktadır. Osmanlı Devletinin borçlanmaya nasıl sürüklendiği çok iyi açıklanmış, ondan sonra Düyun - u Umumiye'nin rolü ortaya konmuştur. Soru 28 ve özellikle Soru 32 bunun «tipik bir emperyalizm ajanı olarak» çalıştığını belirtmekte ve kanıtlamaktadır. Çünkü Düyun - u Umumiye borç veren Avrupa'lı özel kişilerin Osmanlı Devletindeki çıkarlarını savunurken, Devlet'in gelir kaynaklarına doğrudan doğruya el korken, aynı zamanda Avrupa'lı Devletlerin gücünü de kullanmakta, onların Devlet olarak çıkarlarını da savunmaktadır. Osmanlı Devletinin bağımlılaşması ve yarı sömürge haline gelmesi Düyunu - u Umumiye ile başlamamıştır. Fakat dış borçlanmanın ve Düyun - u Umumiyenin gelişmesi Osmanlı Devletinin batışına paralel olmuştur. Bulutoğlu'nun belirttiği

gibi, Düyun - u Umumiyenin «başarısı», yani Osmanlı Devlet gelirlerine daha fazla ve daha etkin şekilde el koyması, örneğin 1908 yıllarında Osmanlı Devleti'nin yabancı çevrelerdeki mali «itibarını» bir hayli yükseltmiştir : 1908'de alınan borcun tahvilleri piyasaya; üstünde yazılı olan değerden sürülmüştür. Bu nokta, şimdiki Başbakan'ın «İtibarımız olmasa bize borç verirler mi?» sorusunu hatırlatmakta ve bugünkü durumumuzla benzerlikleri düşündürmektedir.

Bulutoğlu da Osmanlıların Düyun-u Umumiyesi ile şimdiki Konsorsiyum'u kısaca karşılaştırmaktadır (Soru 48). Şüphesiz, şekil ve takdim konusunda büyük farklar vardır : Konsorsiyum Devlet gelirlerine doğrudan doğruya el koymamıştır, alınan kredilerin vadesi daha uzun ve faizleri daha düşüktür. Elbetteki koşullar bir hayli değişmiştir. «Ülkelerin bağımsızlığına yapılan karışmaların 19. asırdaki gibi açık ve belirgin bir şekilde olmaması normaldir.» Emperyalizm artık savunma halindedir; 1. Dünya Savaşından önceki 30-40 yıllık dönemdeki gibi gücünün en yüksek derecesinde değildir ve dolayısıyla saldırganlığını mümkün olduğu ölçüde gizlemek durumundadır. Hele emperyalist güçler sömürülen ülkelerde işbirliği yapmaya hâkim sınıflar bulmakta bir güçlük çekmiyorsa ve bu güçler teknik bakımdan nisbeten gelişmiş bir bürokrasi ortaya çıkarabilmişse, idareyi doğrudan doğruya ele almaya ne gerek var! Ama bu şartların tam olarak gerçekleşmediği ülkelerde, şimdi de doğrudan doğruya idareyi ele aldıkları ve «dış yardımı» doğrudan doğruya kendi elleriyle yönettikleri görülmektedir.

Ancak bunun da ötesinde modern Konsorsiyum uygulamasıyla eski Düyun-u Umumiye uygulaması arasında, iktisadi sonuçlar bakımından o kadar büyük fark var mı? Değişen koşullar göz önüne alınırsa belki de farklar ilk bakışta görüldüğü kadar önemli değildir. Unutmamak gerekir ki kapitalist ülkelerin iktisadi yapısı da o zamandan bu yana önemli değişimler geçirmiştir. 19. Yüzyıl sonlarının Mali Sermaye hakimiyetine dayanan iktisadi yapısı şimdi artık Tekel Sermayesi hakimiyetine dayanmaktadır. Artık mesele çok sayıda tasarruf sahiplerinin tasarruflarının seferber eden büyük bankaların sermayelerini yatırarak yer aramaları meselesi değildir. Şimdi mesele, büyük ölçüde kendi kendini finanse eden dev ve faaliyetleri bütün dünyaya yayılan firmalar meselesidir. Bu dev firmalar, dünya ölçüsündeki toplam kârlarını azaltmaktır ve emniyet altında tutmak eğilimindedir. Emirlerindeki güçler de eski Mali Sermayenin elindeki güçlerden farklıdır. Devletin «dış yardımı» fonları ve teşkilâtı, şimdiye kadar görülmemiş derecede güçlü askerî gücü ve «savunma pakları» emrindedir. İlginc değil midir ki Türkiye Konsorsiyumunun kurulması fikri ilk olarak NATO çevrelerinde ileri sürülmüş ve uygulanmıştır.

Şunu kabul etmek gerekir ki şimdiki

- (4) Douglas Bravo, Milli Kurtuluş Cephesi, çev. Cemal Süreya, Ant Yayınları, İstanbul, 1969, s. 94.
- (5) Luifi El Kholi, Anti-Imperialist Struggle in Africa at the Present Stage, «Africa : National and Social Revolution» içinde, Peace and Socialism Publishers, Prag, 1967, s. 36.
- (6) Lenin, a.g.e., s. 140.
- (7) Henri Lefebvre, V.I. Lenin : Hayatı ve Eserleri, çev. Rasih Nuri İleri, Anadolu Yayınları, Ankara, 1968, s. 65.
- (8) Lenin, Marksist Eylemin Çocukluk Hastalığı ve Devrim Stratejisi, çev. Osman Saitoğlu, Gün Yayınları, İstanbul, 1968, s. 12-13.
- (9) Lenin, Ne Yapmalı?, s. 167.
- (10) Lenin, Proletarya İhtilali ve Dönem Kautsky, çev. Arif Gelen, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara, 1969, s. 45.
- (11) Aynı eser, s. 69.
- (12) Fazla bilgi için bk. Eduardo Galeano, Guatemala : An Occupied Country, Monthly Review Press, New York, 1969.
- (13) Cléa Silva, The Errors of the Foco Theory, Monthly Review, C. 20, No. 3, (July-August 1968), s. 21-24.
- (14) Romano Ledda, Some Problems of Analysis, Marxism Today, (September 1969) ss. 265-270.
- (15) Jack Woddis, Workers and Peasants in the Liberation Struggle, Marxism Today, (September 1969), s. 285.
- (16) Vo Nguyen Giap, Halk Savaşı-Halk Ordusu, çev. M. Ardos, Sol Yayınları, Ankara, 1968, s. 21.
- (17) William J. Pomeroy, Struggle in the Philippines and Its Lessons, Marxism Today, (September 1969), s. 274.
- (18) Şiddiyedek hiçkinse «İgci sınıfı iktidara ittifaksız da gelebilir» demediğine göre, ANTT'nin 13 Ocak 1970 tarihli sayısındaki şu sözlerin anlamını anlamak güçleşmektedir : «Oturumun en önemli yanı, ayrı kamplar da görünen sosyalist konuşmacıların... 'önümüzdeki devrimci aşamada İgci sınıfının ittifaklar kurması zorunluluğunu' benimsediklerinin anlaşılmasıdır. (s. 7)
- (19) Lenin, Ne Yapmalı?, s. 108.
- (20) Lenin, Proletarya..., s. 53.
- (21) Lenin, Marksist Eylemin..., s. 82.
- (22) Michel Kamel, Maintaining and Consolidating Progressive African States, «Africa...» içinde, ss. 185-199.
- (23) Alleg, a.g.m., s. 263.
- (24) Lenin, İki Taktik, çev. M.E., Sol Yayınları, Ankara, 1967, s. 99.
- (25) Lenin, Proletarya..., s. 82.
- (26) Lenin, Marksist Eylemin..., s. 98-99.
- (27) Lenin, Ne Yapmalı?, s. 113-114.
- (28) Lenin, İki Taktik, s. 127.
- (29) Lenin, Köylü Meseleleri ve Sosyalizm, çev. Şerif Hüsnü, Payel Yayınları, İstanbul, 1967, s. 136.
- (30) Lutfi El Kholi, a.g.m., s. 32.
- (31) Michel Kamel, a.g.m., s. 186.
- (32) Majhemout Diop, Structure and the Position of the Working Class in Senegal, «Africa...» içinde, s. 101.



# YABANCI SERMAYE

borçlanma sisteminin ve dolayısıyla Konsorsiyum uygulamasının sonuçları, son tahlilde Düyun-u Umumiye'ninkinden farklı değildir. Osmanlı borçları, şimdiki borçlara oranla daha tefeci tipi borçlardır. Ama kullanıldıkları yerler şimdiki borçların kullanıldığı yerlerden köklü olarak farklı mıdır? Osmanlı borçları ile gerçekleşen en belli başlı yatırım olan demiryolları, zengin tarımsal bölgeleri limanlara bağlamak, böylece gelişen ve sanayileşen Avrupa pazarlarına bol ve ucuz ham madde sağlamak hedefine yönelmiştir. Bu politika en başarılı şekilde uygulanırsa bile sağlayabileceği sonuç, gelişmesi dış piyasalara bağlanmış, tarımsal bir ekonomi ortaya çıkarabilir. Bugünkü dış yardıma bağlı kalkınma hamlesi de dış ekonomilere bağımlılığı gittikçe artan, gittikçe artan dış yardıma ihtiyaç gösteren bir iktisadi gelişme sonucu vermektedir. Bulutoğlu'nun verdiği özel sermayenin sektörler arası dağılımı, alınan dış yardımın gittikçe daha çok «proje kredisi» özelliği kazanması, bu sonucun sağlanmasını daha da kolaylaştırmaktadır. Ayrıca Bulutoğlu'nun işaret etmediği, fakat önemi herkes tarafından bilinen bir husus ta, yardım veren ülkelerin gittikçe büyüyen ve bazı hallerde gerçek bir «paralel hükümet» özelliği kazanan yardım teşkilatlarıdır. Özellikle ABD yardım verdiği ülkelerde, iyi yetişmiş, çok sayıda personeli olan yardım teşkilatları kurarak, verilen yardımın istenen hedeflere yönelmesini sağlamaktadır. Bu hedefler, genel olarak büyük Amerikan firmalarının Dünya ölçüsünde gerçekleştirmek istedikleri hedeflerdir ve ABD Hükümetinin siyasî ve askerî hedefleri bunlarla özdeşleşmektedir. Konsorsiyum ve benzeri kuruluşlar, gene son çözümlemede bu politikanın aletleri, uygulama araçlarıdır. Eğer yardımın devamını istiyorsa, Türk Hükümeti yılda en az üç defa Konsorsiyum yetkililerine bütün iktisadi politikasını izah etmek, ona kabul ettirmek zorundadır. Dış yardımsız yaşaması, ayakta kalması hergün biraz daha güçleşen bir ekonomisi olan bir ülkenin hükümeti için bu «bilgi vermez» bir nevi yapılan her iş için «izin alma» işleminin anlamı açıktır. Bu şartlarda Düyun-u Umumiye zamanındaki gibi doğrudan doğruya işlere el koymaya ne gerek var? Kaldı ki, Amerikan yardımını yöneten AİD Teşkilatı zaten yapılan yardımın her kuruşu için ayrıca izin vermek durumundadır ve devamlı olarak Başkentte tuttuğu uzmanları, memurları ve her türlü dalı-budağı ile her türlü gelişmeden herkesten önce haberdardır ve her kesten fazla müdahale etme, etki yapma olanaklarına sahiptir. Türk ekonomisi ile ilgili olarak, Türk Hükümetinin elinde olup ta Amerikan Yardım Teşkilatının elinde olmayan bir bilginin olabileceğini sanmak saflık olur. Bu durumda, ABD Hükümeti ülkenin iktisadi yönetimine daha doğrudan doğruya el koyma ihtiyacını neden duysun?

Bulutoğlu, genel olarak 1950 - 1963 dönemi eğilimlerine bakarak, dış yardım ihtiyacımızın 2006 yılına kadar devam edeceği-

ni ve dış borçların ödenmesinin 2026 yılına kadar süreceğini hesaplamıştır. Borçlanma ve borç yükünden daha önce kurtulabilmemiz için Bulutoğlu'nun gördüğü belli başlı ihtimal ise dışarıya daha fazla işçi göndermemiz ihtimalidir. Bulutoğlu'nun işaret etmediği nokta, böyle bir gelişmenin de ne ölçüde dışa bağlı olmayan bir gelişme olduğu ve ne ölçüde kendi kendini besleyen bir kalkınma aracı olduğudur.

Son zamanlarda bir İngiliz iktisatçısı da 2 milyar dolar dış borç yükü ile Türkiye'nin, dünya'da en yüksek adam başına borç sahibi ülke olduğunu ileri sürmüştür. Bütün bu bilgiler bir araya gelince, ülkemizdeki kalkınma yönteminin özellikleri ve yabancı ülkelere bakınca Tekel Sermayesi, içerden bakınca komprador - işbirlikçi sermayesi ile kalkınmanın anlamı ortaya çıkmaktadır. Meselenin iç politikamız bakımından önemli yanı, bu politikanın 1946 yılından beri devamlı ve tutarlı şekilde izlenmiş olması ve dolayısıyla geçen 25 yılda iktidara gelen bütün siyasi güçlerin bu gidişte paylaşıldığıdır. Bu politika artık Burjuvazimizin (bütün... tabakalarıyla) tarihi özelliği ve bir nevi alameti farikası olmuştur. Burjuvazi bir yandan yaşama ve gelişmesinin tek şartı olarak dış yardıma bağlanmıştır. Bir yandan da dış yardımın esiri haline gelmiştir; dış yardımsız yaşayabilme ve gelişebilme artık sınıf olarak isteğinin ve iradesinin dışında bir unsur haline gelmiştir. Bu, bir «iptilâ» halinin çok ötesinde ve çok daha köklü bir haldir.

Bulutoğlu'nun kitabında cevaplandırıldığı son soru Dünya ticaretinin finansmanı ile ilgili. Gerçi konusu Türkiye'de yabancı sermaye olan bu kitapta bu ve benzeri sorulara (Dolar buhranı niçin patlak verdi? gibi, Altın yeniden dünya parası olabilir mi? gibi) nasıl yer verildiğini anlamak güçtür. Sanki Türkiye'de yabancı sermaye konusuyla ilgili (veya daha doğrudan doğruya ilgili) 100 soru bulunamamış ta bu son birkaç soru da ilâve edilmiş gibi geliyor insana... Fakat, yeri olsa da olmasa da bu konularda Türk okuyucusuna, şöyle tutarlı, kolay anlaşılır ve bir yığın yabancı deyimlerle dolu olmayan bir dille bilgi vermek yararlı bulunmuş olabilir.

Bu sebeple insan, Kenan Bulutoğlu'nun son sorusunda yaptığı dünya para reformu

teklifini nasıl tartışması gerektiğini tam kestiremiyor. İstenen her halde teknik bir tartışma açmak değildir. Fakat diğer yandan da teklifin teknik anlamını tartışmadan teklifi tartışmak mümkün değil.

Teklif özet olarak şu: bir milli paranın Dünya ölçüsünde ödeme aracı olması yerine bir uluslararası para bu rolü oynamalıdır. Bu para, Dünya ticaretindeki ihracat payları oranında, bütün Devletler tarafından arz edilmeli ve bütün ülkeler rezervlerini, diğer bütün ülkelerin milli paraları şeklinde tutmalıdır. Bu şekilde uluslararası para arzı yalnız dünya ticaretinin artışı oranında otomatik olarak artmakla kalmaz aynı zamanda bütün ülkeler bu ticarete katkıları oranında ödeme imkanı kazanmış olurlar. Teknik ayrıntı olarak, Bulutoğlu'nun teklifi herhalde daha da mükemmelleştirilebilir. Meselâ bütün ülkeler diğer bütün ülkelerin parasını biriktireceğine, bir uluslararası teşekkül bu rezervleri tutup, belirli oranda bir dünya parasını piyasaya sürebilir. Bu, herhalde pratik bir zorunluk olarak ortaya çıkar, çünkü örneğin Şili'nin ihracatı önemli bir oranda artsa bile Türkiye'nin Şili ile ticareti yoksa, Şili parası biriktirmesinin ne anlamı olabilir. Sonra milli paraların satın alındıkları günkü rayicinin garanti edilmesi bir nevi devalüasyon yapma hakkından vazgeçmektir ki bu herhalde pek gerçekçi bir teklif değildir. Kaldı ki eğer böyle bir garanti gerçekten verilebilse idi, bugünkü düzende de Bulutoğlu'nun teklif ettiği sistemin işlemesine bir engel kalır mıydı? Bugün de Devletler, döviz rezervlerini istedikleri milli para halinde tutmakta, hukuken serbesttirler. Ama bunu yapmamakta ve rezervlerini kilit - paralar halinde ve özellikle dolar halinde tutmaktadırlar. Bunun sebebi nedir?

Bulutoğlu'nun Dünya para reformu teklifi şüphesiz geri kalmış ülkeler lehine olacaktır. Ama bunun gerçekleşme şartlarının daha gerçekçi bir şekilde incelenmesi gerekir. İlk bakışta ileri ülkelerin, bu arada ve en başta ABD'nin, gönüllü olarak hükümlerlik haklarını neden ve nasıl kısıtlamaya yanaşacaklarının açıklanması gerekir.

(1) Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu, Türkiye'de Yabancı Sermaye, Gerçek Yayınevi, 100 Soruda Serisi, İstanbul, 1970 (246 sayfa, 10 lira)

KENAN  
SOMER

2  
100  
soruda

EKİM İHTİLALİ

1917 Rus İhtilalinin ve Bolşevik Partisinin tarihi, Burjuva demokratik devrimde ve sosyalist devrimde strateji ve taktik. Leninist "devrim", "millî mesele", "parti" görüşleri. Bolşevik - Menşevik çatışmaları. Troçki'nin tasfiyesi. Lenin'in vasiyeti. ve en önemli eserlerinin özetleri. 400 sayfa, 15 lira

GERÇEK YAYINEVİ, P.K. 655, İSTANBUL



# Sosyalist Gençlik Örgü

NIHAT AKSEYEMEN

S. G. Ö. Genel Sekreteri

Ülkemiz, 1960'lerden buyana, zaman zaman yoğunlaşan çeşitli öğrenci hareketleri geçirmiştir. Cumhuriyetten sonra da bu hareketler durmamış kendi küçük burjuva sınıf ideolojileri çerçevesinde, yani Kemalizm doğrultusunda yürümüştür. Öğrenci hareketlerinin proletarya ideolojisine yakınlık göstermeleri 27 Mayıs hareketinden sonradır. Ve Türkiye sosyalist hareketindeki yükselip alçalmalara da bağlı olarak, gençlik hareketleri, çeşitli aşamalardan geçmiş, bugünkü yoğunluğunu kazanmıştır. Fakat, bugüne dek, sosyalist gençlik örgütlenmesine ilişkin doğrular tutarlı biçimde ortaya konmamış, çeşitli çevreler doğruların birinden tutarak onu en uç noktasına taşımış, bu arada öteki doğruları atlamış ve bunların sonucu olarak hareketimiz her zaman önemli zayıflıklar taşımıştır. Bu nedenle, Türkiye'mizin somut durumuna geçmeden önce gençlik örgütlenmesinin genel ilkelelerini kısaca özetlemeye yarar umuyorum.

## SOSYALİST TEORİDE GENÇLİK ÖRGÜTLENMESİNE İLİŞKİN GENEL İLKELER :

### A — GENÇLİK KAVRAMI

a — **Gençliğin Tanımı :** Gençlik ayrı bir sosyal sınıf ya da tabaka değildir. Her genç içinde bulunduğu sınıfın özelliklerini yansıtır. Sosyalistler, gençlikten, işçi sınıfı ve öteki emekçi sınıf ve tabakaların gençliğini anlar. Yalnızca Üniversitelilere gençlik demek doğru değildir. Çünkü Üniversite küçük - burjuva ortamıdır, kökeni, yaşamı, ve genellikle glideceği küçük - burjuva saflarıdır. Bu nedenle, gençliği Üniversitelilerle sınırlamak, yalnızca küçük - burjuvazinin gençliği gençlik sayılır demektir. Oysa her sınıf ya da tabakanın gençliği vardır. Ancak, sosyalist bir örgütlenme, kitle anlamında, işçi ve emekçi sınıfların gençliğini içine alır. Bu kesimleri derleyecek eylem biçimleri koyar, yönelik eylem sürdürür.

Gençliğin belirleyici özelliğinin «üretim süreci dışında» olması görüşü yanlıştır. Üretim süreci dışında olan sadece Üniversiteliler değildir. Dolayısı ile böyle bir ölçüt geçerli değildir.

Görüldüğü gibi, gençlik kavramının doğru çözümlemesi sınıfsal olarak konur. Bu sınıfsal tahlil yürütülürken, aynı anda, yaş ögesi de söz konusu olur. «Bizler hem yaş faktörünü, hem de aynı zamanda genç insanların sosyo - psikolojik durumlarını göz önüne almalıyız.» (1)

Sonuç olarak, sosyalist anlamda gençlik, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçi sınıf ve tabakaların gençliğidir. Sosyalizmin ustalarının yazdıklarında ve dünya devrimci pratiği içinde kurulan yüzlerce gençlik örgütünde/Üniversiteli örgütünde değil/gençlik kavramı böyle alınmış ve örgütler bu esas üzerine kurulmuştur.

b — **Gençliğin Proletarya Savaşındaki Rolü :** Proletaryanın devrimci savaşı, bütün emekçileri kapitalizmin boyunduruğundan kurtarmak, sömürünün kaynağı olan üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti ortadan kaldırmak amacını güder. Bu savaşta, henüz burjuva ideolojisi ve ahlâkı ile sıkıca etkilenmemiş olan genç insanların yeri çok önemlidir. Gençliğin ana görevi Üniversitelerde «marksist beyinler yetiştirmek» değildir. Gençliğin yeri, başta işçi sınıfı olmak üzere, toplumun emekçi katlarında, sosyalist hareketin ulaştığı noktanın gerektirdiği, devrimci mücadelenin gerektirdiği eylemlerdir.

### B — GENÇLİK ÖRGÜTÜNÜN NİTELİĞİ

a — **Gençlik Örgütü Sınıfsal Özü Bakımından Proletarya Örgütüdür :** Sosyalist teori, gençlik örgütünü, gençlik partisiz olmadığını bize öğretiyor. Çünkü iktidara yürümez, iktidarı amaçlayan bir kuruluş değildir. Ve de gerçekleştirmeye çalıştığı kendine özgü, ayrı bir programı yoktur. Ama, proletaryanın amaçlarına çalışır. Sosyalist gençlik örgütü, sosyalist devrime, proletaryanın zaferine çalıştığı için, **sınıfsal özü bakımından işçi sınıfının örgütüdür.**

b — **Gençlik Örgütü Sınıfsal Kuruluşu Bakımından Yığın Örgütüdür :** Sosyalist gençlik örgütü, sınıfsal özü bakımından proletarya örgütüdür ama **sınıfsal kuruluşu bakımından işçi, köylü ve öğrenci gençliğin yığın örgütüdür.** Yani emekçi sınıfların gençliğini içinde barındırır. (2)

Bu sınıfsal öz ile sınıfsal kuruluş meselesinin birbirine karıştırılmaması, gençlik kavramı, gençliğin örgütlenmesi gibi konulara aydınlık getirecektir.

Bulgaristan'da verilen sosyalist kavga içinde, 1917 Sovyet Devrimine dek işçi - gençlik örgütleri yer alıyordu. Bu örgütler öğrencilere ve köylü - gençlere kapalı idi. Bu hata sonradan 1919'da düzeltildi. Aşağıda bu konudaki yargıyı bulacaksınız :

«Köy burjuvazisi tarafından gaddarca sömürülen ve sosyalist öğretiyi büyük bir istekle benimseyen köylü gençler hâlâ SRSDM / İşçi Sosyal Demokrat Gençleri Birliği/safları dışındaydı. Parti, köylü, meselesini henüz Leninistce anlayamadığından, köylü ve işçi gençleri bir teşkilatta birleştirmeye çalışmıyordu..... SRSDM, öğrenci ve Üniversiteli gençler arasında da çalışma ortaya koymadı. İlerici öğrencilerin ancak bazıları alındı gençlik teşkilatına..... Halbuki, öğrenci ve Üniversiteli gençler, Bulgaristan gençliğinin hayli büyük bir kısmını teşkil ediyordu. Köylü gençler daha da kalabalıktı. SRSDM'nin başlıca işçi gençlerle çalışması, Birliğin **yiğinsal ve sosyal niteliğini** çok daraltıyordu.» (3)

Sosyalist gençlik örgütleri, emekçi sınıfların gençlerinin mümkün olduğu kadar çoğunu da kapsamaya yönelirler. Bu, yiğinsal yan örgüt olmaktan gelen bir özelliktir. Çünkü, «herhangi bir örgütün karakterini doğal ve kaçınılmaz olarak belirleyen şey, o örgütün eyleminin muhtevasıdır. /Lenin/

Sonuç olarak, işçi, köylü ve öğrenci gençler bir sosyalist örgüt çevresinde birleştirilir ve örgüt nicel anlamda olabildiğince çok sayıda üyeyi kapsar. Yani kelimenin iki anlamıyla da «dar» değil, «yiğın» örgütü olur.

### c — Gençlik Örgütü Kuruluş Biçimi Olarak Bir Yan Örgüttür :

Gençlik örgütlerinin kuruluş biçimi, örgütsel bağımsızlık ve tavırlarda bağımsızlık olarak özetlenebilir. Yani örgüt kendi hiyerarşisine sahip olarak ve ayrı bir örgüt olarak kurulur. Örgüt bağımsızlığının amacı, **gençliğin devrimci girişkenliğini arttırmak, kaba kumandacılığı ve adi himayeciliği ortadan kaldırmaktır.**

Öte yandan, bağımsız olarak kurulan gençlik örgütü, proletaryanın gerçek partisine, yoksa, doğru strateji ve taktikleri ortaya koyan letin sınıf yapısı da burjuvadır. Yani çözülmesi gereken temel çelişki, emek - sermaye çelişkisidir. Bu da anti - kapitalist bir devrim gerektirir. Emperyalizmle Türkiye halkı arasındaki çelişki ise ana çelişkidir ve devrimci mücadelemizin izleyeceği yolu belirleyecektir. Türkiye'nin somut durumunda ana çelişki ile temel çelişki, Türkiye kapitalizmi ile emperyalizm entegre bir bütün olduğu için, birbirleri içinde yumaklanmıştır. Bu nedenle, verilecek olan kavga anti - emperyalist ve aynı zamanda anti - kapitalist olacaktır.

2 — **Eylemleri :** Stratejinin yanlışlığı ya da doğruluğu eyleme yansır. Eylemlerden objektif sonuçları toparlayabiliriz. MDD'cilerin gençlik içindeki hareketleri çok büyük ölçüde Üniversiteye kapalı, devrimci potansiyeli Üniversiteye hapseden ve anarşizme eğilim taşıyan hareketler olmuştur.

Emekçi sınıflara yönelik eylemlerinde de yine savundukları strateji gereği yanlışlığa düşmüşlerdir. İşçilere, köylülüğe demokratik bilinç, millî bilinç verme yolunu izlemişlerdir. /İşçi - köylü gazetesi/ Oysa aşamalı bilinç verme oportünizmin ta kendisidir. /LENİN, İki Taktik/

Emekçi gençlerin örgüte alınmasını kabul ettikleri, yani gençlik örgütlerinin yiğinsal niteliğini kâğıt üzerinde kabul ettikleri halde, pratikte hiç de böyle olmamıştır. Spontane hareketlerin kuyruğuna yapışmışlar, sınıf bilinci vermemişler ve de emekçi sınıfın gençliğini hiç mi hiç örgütlemeye çalışmamışlardır.

Emekçi sınıflara yönelmeleri anlık olaylarla sınırlı olmuş, enerjilerinin çok büyük kısmı Üniversite hareketlerine yönelmiştir.

3 — **Bağımsız gençlik örgütü fikri :** Sapmaların, meselenin sadece bir yanına ağırlık vermekten çıktığını hep biliriz. Bu meselede de böyle olmuştur. MDD'ciler gençlik örgütlenmesi konusunda, kesinlikle hiçbir merkeze bağlı olmama görüşünü işlemişlerdir. **Aydınlık dergisinde** gençlik üzerine çıkan çevirilerde sadece bağımsızlığın savunulduğu parçalar çevrilmiş, işin öteki yüzüne hiç değinilmemiştir. Son FKF kurultayında okunan çalışma raporunda söylediklerimizi doğrular biçimdedir.

Bağımsız gençlik örgütü görüşü deşifre olmuş sağ - oportünist



# tünün Kuruluşu Üzerine

bir görüştür. Dünyanın her yerinde ve Türkiye'de sağ - oportünizm, gençlik konusunda, «kesin bağımsız gençlik örgütü» sloganı ile çıkmaktadır.

MDD'ciler, gençlik örgütlerinin yığın örgüt olmaları noktasında doğru ilkeyi savunur görünmektedirler. Yani işçi ve köylü gençleri de örgüt kapsamına almayı kabul etmektedirler. Ancak burada da şöyle bir yanlışları vardır. DGF'ye bağlı olarak işçi ve köylü komiteleri kurmayı önermektedirler. Sosyalist gençlik örgütleri, emekçi sınıfların gençlerinin katıldıkları örgütlerdir. Ama bunu örgüte bağlı işçi - köylü komiteleri haline getirmek demek, bir gençlik örgütüne partileşme fonksiyonu yüklemek demektir. O zaman da yapılmak istenen şeyin adını koymak gerekir, çünkü, gençlik örgütünden başka birşey olunmuş demektir.

## BUNLAR KARŞISINDA S. G. Ö. 'NÜN YERİ

Sosyalist Gençlik Örgütü, doğru gençlik örgütlenmesi ilkelerini kabul etmiş, ona göre kurulmuş bir örgüttür. S. G. Ö. emekçi gençliğin yığın örgütüdür. Ancak, burada kısa - uzun dönem ayrımını yapmak gerekir. Bugün içinde bulunduğumuz koşullar, SGÖ'nün hemen yığın örgütüne dönüşmeyeceğini bize gösteriyor. Bunun belli başlı nedenleri şunlardır :

1 — Ana örgütün durumu : TİP, bugün sağlam bir sınıf örgütü, proletaryanın öz örgütü durumunda değildir. Bunun mücadelesi verilmektedir.

Örgütlenmemiz, kabul ettiğimiz doğru ilkeler ışığında yürüyecektir. Ancak, öteki nedenlerle birlikte, partinin durumu da, örgütümüzün sağlığı açısından, yakın dönemin hareket çizgisini, taktik durumlarını belirleyecektir.

2 — Politik tavır alan gençlerin durumu : Ülkemizde bugün siyasal aksiyon içine girmiş gençlik kesimi üniversitelilerdir. Doğal olarak, SGÖ'nün üye kapsamı da üniversitedendir. Ama buna bakarak, ampirik bir akıl yürütmeye ilkelerin yanlışlığına varmak çok yanlıştır. Türkiye'de işçi gençler ve köylü gençler vardır, hem de üniversitelilerden kat kat daha fazla olarak. Ancak, siyasal bir güç olarak etkilerini duyuramamaktadırlar. Bu ikisi ayrı şeylerdir. SGÖ'nün başlıca amacı, işte bu gençlik kesimlerini siyasal bir güç durumuna dönüştürmektir.

3 — SGÖ'yü kuran gençlerin durumu : Öteki iki neden yanında, bir de 'örgütü kuran sosyalist gençlerin eğitim düzeylerini dikkate almak gerekir. Bir yığın örgütüne üye alınırken, geniş teorik bilgi aranmaz. Sempatizan olması, girmek istemesi yeterlidir. Ve o yeni gelen üye, örgüt çalışmaları içinde yoğrulur, yetişir. Bu dolayımı sağlayabilmek için de, örgütün yığın örgütlenmeye geçerken, bünyesinde gerçekten sağlam bir kemikleşmeye ve teorik bütünleşmeye erişmiş olması gerekir.

## S. G. Ö. 'NÜN ANA GÖREVLERİ VE EYLEM ALANLARI

Türkiye bugün gerçek sosyalist eylemin eşliğine gelmiştir. Sosyalist mücadelenin ana ögesi ve öncüsü olan proletaryayı mücadeleye katmak için gerçek proletarya devrimcileri, işçi sınıfı ile bağlar kuracaklar, onu kendi öz mücadelesi olan «sosyalist devrim» mücadelesine sokacaklardır. İşte, sosyalist hareketin bu aşamasında, SGÖ'nün temel görevi işçi - emekçi kitlelere bilinç taşıma ve aynı zamanda emekçi sınıfların gençlerini örgütlemeye olacaktır.

Bunun için SGÖ, işçi sınıfının her çeşit mücadelesine, grevlere, işgallere katılacak, aktif rol oynayacaktır. İşçilerin spontane hareketlerine katılacak, destekleyecek, doğru bilince ulaşmasına çalışacak ve de bunları, oportünizmin teorisi olan, öncü işçi sınıfının partisinin yönetici rolünü fiilen reddeden spontane eylem teorisine angaje olmadan yapacaktır. SGÖ, işçi sınıfına yönelik düzenli eylemler de yürütecektir. Asıl üzerinde önemle durulması gereken eylemler de bunlardır.

Bunların dışında sosyalist gençler, kendi örgütlerinden başka, işçilerin sendika, yöresel örgütler vb. birtakım örgütlerinde de çalışmalıdır. Bunun birinci nedeni, yukarıda değindiğimiz politik bilinç yayma görevi ise, ikinci nedeni buralardaki işçi gençleri, gençlik örgütüne aktarmaktır. «Yeni üyeler kazanmak için sendikalarındaki çalışmalarınızı yoğunlaştırmanız gerekir. Sendikalarındaki gençliği, RSM'de /gençlik örgütü/ örgütlemelisiniz.» Dimitrov seçme eserler, cilt II)

SGÖ üyeleri, köylülerin devrimci - demokratik hareketlerine de aktif olarak katılmalı, desteklemeli, bunu yaparken de, onlara proletaryanın yönetimindeki işçi-yoksul köylü asgari temel ittifakının gereğini anlatmalıdır. Köylülüğün bilinçlendirilmesinde bu mesele çok ve uygulayan merkeze hem stratejik, hem taktik sorunlarda bağımlıdır. Bu iki durum arasında dengeyi kurmak gerekir. Yoksa gençlik meselesi doğru olarak ortaya konamaz.

Sosyalist teoride, kapitalizme karşı savaşın öncüsü, yöneticisi, ana örgütü partidir. Meslek birlikleri, kooperatifler, gençlik örgütleri vb. bu mücadele içinde «yan» örgütler olarak yer alırlar. Yan örgüt olmalarının ana nedeni iktidarı amaçlamamalarıdır. Gerçekleştirmeye çalıştıkları kendilerine özgü programları yoktur.

Ana örgüt var olsa da olmasa da, kurulacak bir gençlik örgütü, bir meslek birliği, yan örgütler olacaktır. Çünkü, yan olma durumu, bir ana örgütün yanında olduğundan değil, yüklendiği görevlerin değişikliğindedir. Örneğin sınıf partisinin olmadığı bir durumda kurulacak bir meslek birliği yine yan örgüt olacaktır. Dünya devrimci pratiği bize gösterilmiştir ki, ana örgüt kurulmadan yan örgütlerin kurulamayacağını görüşü sol - sekte bir görüştür, kategorik ve sınırlayıcı bir görüştür.

## C — GENÇLİK ÖRGÜTÜNÜN AMACI VE GÖREVLERİ

a — Genel amacı : En genel olarak, sosyalist gençlik örgütünün amacı, işçi sınıfına sosyalist devrimin gerçekleştirilmesinde ve giderek sosyalist toplumun kurulmasında yardımcı olmaktır. Bu en genel amacın gerçekleştirilme sürecinde örgüt, aşama aşama değişik amaçlar yüklenir.

b — Ana görevleri : Sosyalist gençlik örgütünün yukarıdaki amacı gerçekleştirebilmesi için önünde başlıca iki görev vardır :

### 1 — Bilimsel sosyalizmi öğretmek : Bu da şu üç yolla olur :

- i — Yüzyıllar boyu gelen tüm bilgileri, zararlı sınıfsal yanlarını atarak üyelerine öğretmek.
- ii — Sosyalist ahlâkı üyeleri arasında yerleştirmek. Bu da ancak burjuva ahlâkının belirtiileri ile yapılacak amansız ve sürekli bir savaş ile olabilir.
- iii — Örgüt üyelerini çalışan sınıfların eylemine katmak, organik ilişkiler içine sokmak.

2 — Sosyalist gençlik örgütünün ikinci görevi ise, sosyalist devrimini gerçekleştirme mücadelesinde yerini almaktır. «Gençlik, devrimi zafere ulaştırma savaşına, sosyalizmin kuruluşuna aktif olarak katılmalıdır. Burada Gençlik Birliğinin sadece kendisinin katılması yetmez. Onun, aynı zamanda, gençlik birliğine ön müfreze gözüyle bakan bütün gençliği savaş alanına çekmesi de gerekir.» /LENİN/ (4)

Sosyalist teoride, gençlik örgütlenmesine ilişkin genel ilkeler özetle bunlardır.

## 1969 SONRASI ÖĞRENCİ HAREKETLERİ, FKF'NİN DGF'YE DÖNÜŞÜM ÇİZGİSİ

Şimdi, 1960 sonrası üniversiteli hareketini ve bu hareket içinde FKF'nin DGF'ye evrimini kaba çizgileri ile özetleyelim.

1960 sonrasında sol hareket hızla gelişerek ülke çapında yaygınlık kazandı. Bu hareket üniversiteyi de büyük ölçüde etkiledi. Ve üniversiteliler sosyalist öğretiyi büyük bir istekle benimsemeye başladılar. Bu noktada daha fazla ilerlemeden, üniversitenin bir burjuva üst yapı kurumu olduğunu, burjuva ideolojisinin de bu kurumun doğal ideolojisi olduğunu hatırlatalım. Ve tabii ki üniversitede okuyanlar da çok büyük çoğunluğu ile burjuva ve küçük - burjuva saflardan gelmektedir. Aşağıdaki tabloda bunu açıkça görüyoruz.

| Genel Nüfus İçindeki Yeri |        | Üniversite İçindeki Yeri |      |
|---------------------------|--------|--------------------------|------|
| Köylülük                  | % 76   |                          | % 17 |
| İşçi                      | % 20   |                          | % 8  |
| Memur                     | % 2.82 |                          | % 42 |
| Müşavir                   | % 0.67 |                          | % 33 |

İşte bu ortam içinde, 1966 yılı başında sosyalist gençler tarafından (FKF) kuruldu. «Amaçları, dolaylı - dolaysız eylemlerle işçi - köylü bütünleşmesine katkıda bulunmak, üniversiteli hareketlerinin de Sayfayı Çeviriniz



demokratik hedefleriyle sosyalist hareket arasında paralelliği kurmak ve sosyalist öğretinin gençlik arasında yayılmasına çalışmak idi. Bu görevleri yerine getirebilmek için kurulan örgüt bir süre doğru çizgide yürüdü. Doğru strateji, bağımsız bir kuruluş ve tavırlarda bağımlılık bu doğru çizginin öğeleridir. Ancak, küçük burjuva kökenli öğrencilerin gerekli sosyalist bilim ve ahlak ile silâhlandırılmaları çalışmaları gereğince başarılamayınca, Türkiye sosyalist hareketinin içine girdiği buhrandan da yararlanan MDD sapması, Üniversiteli gençliğin bu küçük - burjuva özelliklerinden yararlanarak örgütü bilimsel sosyalist çizginin dışına çekti. Açıkça anlaşılıyorki, FKF'nin yolunu kesen birinci engel, üyelerinin eğitimi sorununu çözmemiş olmasıdır. Militanların çoğu sosyalist mücadeleden, «emekçi» kavramını yüceltmeyi, örgüte sadece sadakati anlıyordu. Kişiyi tapma yaygındı. Yani ideolojik olarak küçük - burjuva sosyalizmine, popülizme ve bilgi olarak da, kulaktan edinme şeylere sahiptirler. Partinin geçirdiği sert buhranda /Aybar oportünizminin su yüzüne çıkması/ tutunamadılar. MDD görüşü bunlar için cankurtaran yerine geçti ve o tarafa uzun süren bir akış oldu. Bu küçük - burjuvanın en büyük özelliği olan bir uçtan bir uca savrulmasıdır.

MDD sapmasının FKF'ye egemen olmasının bir nedeni de, FKF'nin zamanında gerekli dönüşümü yaparak işçi ve köylü sınıfların gençliğine yönelememesidir. Yine dünya devrimci pratiği bize gösteriyor ki, işçi ve köylü gençleri örgütlemeye yönelmeyen tüm öğrenci hareketleri giderek çözümlüşler, yozlaşmışlardır. Sadece, emekçi sınıfların gençliğine yönelebilen gençlik hareketleri, kendilerini yozlaşmadan kurtarabilmişlerdir.

FKF, demokratik devrimcilerin eline geçince, bir süre sonra, görüşlerinin doğal sonucu olan DGF'yi doğurmuştur. Gençlik kesiminde yetişmiş militanların büyük bir kısmını çatısı altında tutan DGF hangi zayıflıkları sakatlıkları taşıyor. Kısaca bunları da görelim :

Strateji yanlışlığı : Önümüzdeki devrimci aşama millî demokratik devrim değil, sosyalist devrimdir. Dünya sistenfi bir bütün olarak ele alınır ve çelişkiler büyük ölçüde ona göre belirlenir. Kapitalizm, emperyalizme, «can çekişen sistem» dönemine çoktan ulaşmıştır. Daha önemlisi, dünyanın yarısına yakın bir bölümü, «sosyalist devrim» lerini başarmış ve «sosyalist ekonomiyi kurma» sürecinde büyük ilerlemeler ortaya koymuştur. Emperyalizm son demlerini ya-

şarken ve de dünyada büyük bir sosyalist güç varken, bir ülkede sosyalist devrimi hedef gösterebilmek için, sadece o ülkenin sosyo - ekonomik gelişme düzeyine bakmak ancak gelişmiş toplumlarda sosyalist devrimlerin yer alabileceğini söylemek ve ülkenin dünya içindeki yerini gizlemek, işte bu «oportünizm» dir. Halkların önündeki devrimci hedefi saptırmak, bunu da keskin devrimci bir terminolojinin ardında gizleyerek yapmak oportünizmdir.

Üstelik, Türkiye'de egemen üretim biçimi kapitalizmdir ve dev-önemlidir. Çünkü, ancak işçi sınıfı, asgari müttefiki yoksul köylü ile beraber ve azamisi Ülke koşullarına göre değişen bir ittifaklar tabanı ile iktidara geldiğinde, köylülüğün sorunları çözülecektir.

SGÖ, kendi içinde eleştiri - özeleştiri mekanizmasını her zaman diri tutacak, bireycilik, dalkavukluk, kariyerizm, külhanbeylik gibi burjuva ahlakının zehirli mantarlarına karşı amansız ve sürekli bir mücadele yürütecektir. SGÖ, Türkiye ölçüsünde sosyalist kavga için, sosyalizmin son ve kesin zaferi için, gün güne daha güçlü bir şekilde savaşıacaktır.

**Yürüyelim,**

Her çeşit sapmaya karşı saflarımızı çelikleştirerek yürüyelim, Halkların gerçek özgürlüğü için, Sosyalist Devrimin zaferi için, Yepyeni bir dünyayı işçi ve köylülerle omuz omuza kurmak için **YÜRÜYELİM.**

**YAŞASIN EMPERYALİZME KARŞI, SOSYALİZM İÇİN DÖVÜŞENLER**

**YAŞASIN TÜRKİYE HALKININ KURTULUŞU UĞRUNDA YÜRÜTÜLEN SOSYALİST MÜCADELE**

**YAŞASIN «İŞÇİ, KÖYLÜ, ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN» SOSYALİST KAVGASI.**

(1) A. KAMSHALOV - SOCIALİSM AND YOUTH'. For Pnity And Cohesion, 1969

2 — BULGARİSTAN'DA DEVRİMCİ GENÇLİK HAREKETİ, SOFYA, 1966, s. 5

3 — SVETLANA TODORAVA —İŞÇİ SOSYAL DEMOKRAT GENÇLER BİRLİĞİNİN KURULUŞU, a. g. e.,

(4) A. g. e, s : 8

## CHRYSLER İŞÇİLERİ DİRENİYOR

«Chrysler Sanayi A.Ş. Çayırova - Gebze» işçileri «grev» kararını aldılar. Toplu iş sözleşmesinin bağından bu yana olayların gelişimi şöyle oldu :

Toplu iş sözleşmesi hakkını elinde tutan sendikamız cesurca ileri sürdüğü şartlar üzerine, bir - kaç oturundan sonra ilk uyumsuzluklar çıktı. Şeker bayramı afresinde, işçiler, işverenin bayram gezeri kutularını ve yeni yıl için hazırlanan göstermelik hediyeleri almadılar. İşveren, ayrıca bayram için avans verdi ve işçileri borca bağladı; bayramdan sonra ise süresini doldurmuş bulunan, eski iş sözleşmesi şartlarına göre bir buçuk maaş ikramiye tahakkuk ettirdi. İşçiler, tam bir birlik halinde, ikramiyeleri almadılar. Yeni toplu iş sözleşmesinde üç ikramiye istediklerinden, anlaşmanın imzalanmasından sonra aradaki farkın ödenmesini işveren taahhüt ettiği takdirde, alabileceklerini söylediler. İşverenin kabul etmesi üzerine noterde anlaşma imzalandı ve işçiler ikramiyeleri aldılar.

Oturlar devam etti; işçiler isteklerinin kabul edilmesi için üretimi düşürmeye başladılar. Normal iş gününde onsekiz kamyon çıkartırlarken, bu sayı önce on'a,

sonra sekiz'e, daha sonra altı'ya, ve dörde düştü. Bunun üzerine, işveren, işçiyi zorlamayan işletme gefine mecburi izin vermek ve sonra da işten çıkararak, işçilerin başına daha zorlu birini getirmek istediysede, bu haber duyuldu. İşçiler ögle yemeğinden sonra atölyeye gitmediler ve işverenden açıklama istediler. Amerika'nı müdür ve personel müdürü «işletme gefinin karısı hastalandığı için izine ayrılacağını» söylediler. İşçilerin cevabı kesin oldu : «Biz, bu Amerikalıya güvenmiyoruz. İşletme gefi, izine giderse çalışmayız». Söz verilmesi üzerine iş başı yapıldı.

Oturumun sonunda uyumsuzluk zaptı imzalanınca randıman bire düştü. Yani, günde onsekiz yerine bir kamyon monte ediliyordu.

Hakem Kurulu, tarafsız aracılar toplandı. Verilen karar işveren kabul etti. Karar, temel noktaları kapsamadığı için işçiler «hayır» dediler. Sendika karara imza atmadı. Grev oylaması için yapılan toplantı örnek bir toplantı oldu. Sendika Başkanı «Arkadaşlar, söz sizindir.» demesiyle işçiler, hep beraber GREV dediler.

İşçiler, şu isteklerinde diretiyorlar :

## ERGÜN'ÜN TUTUKLUĞU KALDIRILDI

EMEK'in 10. Sayısındaki «Millî Kurtuluş : Ama Nasıl?» başlıklı yazı işleri müdürümüz Hüseyin Ergün 124 gün tutuklu kaldıktan sonra 5. Şubat. 1970 günü Ankara Birinci Ağır Ceza Mahkemesince 3.000.— TL. kefalet karşılığı tutukluluğu kaldırılmıştır.

Duruşmayı izleyen yüzlerce genç, derhal aralarında para toplayarak kefalet bedelini karşılamışlardır.

Ergün'ün duruşması avukatlarının yeniden bilirkişi tayin edilmesi isteginin incelenmesi için 26. Şubat. 1970 gününe bırakılmıştır.

— Saat ücretine 1. yıl için 150 kurus zam, ikinci yıl için 150 kurul daha zam,

— Yılda üç maaş ikramiye,

— Her araba başına 75 kurus fazlalık,

— Haftada beş iş günü çalışma (her iş günü, sekiz saat),

İşçiler artık kamyonları dışarı çıkartmıyorlar. Kaynak ve çekic sesleri durdu. Randıman sıfır.

EMEK \* Onbeş Günlük Sosyalist Gazete

İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar.

Sahibi : Şaban ERİK \* Yazı İşleri Müdürü

Asuman ERDOST \* Yıl : 1 - Sayı : 21 - Fiyatı :

150 Kurus - 9 Şubat 1970

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8

Yenişehir / ANKARA - Tel 17 27 59 \*

P. K. 276 Bakanlıklar/ANKARA \* Abone

Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL., 26 Sayı : 25,—

TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi

25,— TL. Yayın İlanları yüzde 50 indirimli-

dir. Küçük yayın İlanları kelimesi

75 Kurustur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günay AKARSU

Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu

İstanbul \* Telefon : 26 29 64 \* İzmir Temsil-

ciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404

İZMİR \* Tel : 24 986 \* İstanbul Dağıtımı :

Fuat BÜTE, Ankara Caddesi 8 İstanbul \*

Tel : 27 89 49 \*

Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Cilvevi